

Ymmärrettävää turvallisuusajattelua

Saija Hertteli

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ymmärrettävää turvallisuusajattelua

Saija Hertteli
Turvallisuusjohtaminen (YAMK)
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2022

Saija Hertteli

Ymmärrettävää turvallisuusajattelua

Vuosi

2022

Sivumäärä

49

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa nykyisiin palveluntarjoajiin verrattuna erilaista turvallisuusmateriaalia. Työn tarkoituksena on parantaa työelämässä havaittuja ongelmia pelastus- ja varautumissuunnitelmien laadinnassa ja sisällössä. Kehittämistyössä rakennettiin yritystoiminta monipuolisen turvallisuusmateriaalipalvelun tuottamiseen. Turvallisuusmateriaalin tavoitteena on löytää useita keinoja viestiä ymmärrettävästi ja maantieteellisesti kaikkialle turvallisuudesta, erityisesti riskienhallinnasta ja varautumisesta.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on nostettu esille muun muassa tulipalojen määrän kasvu ja siihen liittyviä tekijöitä. Lisäksi kehittämistyössä on tarkasteltu Suomen tilastoja tulipalojen määristä ja niissä tapahtuneista palokuolemista. Pohjana on käytetty opintojen aikana tehtyjä kehittämissuunnitelmia, strategisen johtamisen teoriaa ja työelämässä esiin tulleita epäkohtia. Kehittämistyö kokonaisuudessaan painottuu kvalitatiiviseen tutkimukseen, joka on laadullinen tutkimus. Tiedonhankinnan keinona on käytetty sähköpostihaastattelua.

Kunnan johtoryhmän ja toimialueiden vastuuhenkilöiden haastatteluissa voitiin todeta, että toiminnan jatkuvuuden varmistamisen ja turvallisuuden vuosikellon suunnitelmia ei ole valmiina. Vastauksissa haastateltavat esittivät näkemyksiä omista rooleistaan koskien suunnitelmia tai mitä tarpeellisia asioita niiden pitäisi sisältää. Kehityssuunnitelmien jälkeen pyydettiin suunnitelmista palautetta ja saadun palautteen perusteella kehitettiin turvallisuuden vuosikelloa.

Business Model Canvasia ja SWOT-analyysiä käytettiin työkaluina liiketoiminnan suunnitteluun. Kehittämistyön tuotoksena valmistui liiketoiminnalle suunnitelmarunko, aikataulu yrityksen aloittamiseen ja palvelujen tekojärjestys.

Kehittämistyönä syntyvistä palveluista on mahdollista tehdä useitakin jatkotutkimuksia. Pelastussuunnitelmapohjan varautumisosion tarpeellisuus, turvallisuuden vuosikellon käyttöönotto tai kuntien varautumisen suunnitelmien monipuolisuus ovat hyviä tutkimuskohteita.

Asiasanat: Turvallisuus, riskienhallinta, turvallisuusmateriaali, turvallisuusjohtaminen, varautuminen

Saija Hertteli

Understandable safety thinking

Year	2022	Pages	49
------	------	-------	----

The goal for this thesis was to produce safety material that differs from the existing materials offered by service providers in the market. The purpose of the work is to improve the problems in planning and contents of rescue and preparedness plans that have been noticed in working life. In this development work a business model was created to produce a versatile safety material service. The goal for the safety material is to find several ways to communicate understandably about safety, especially about risk assessments and preparedness.

International studies have pointed out for example the rise in the number of fires and factors regarding to it. In addition, Finnish statistics of number of fires and deaths in them were studied in the development work. Development plans made during the author's studies, theory of strategic management and deviations faced in working life were used as a basis. Development work as a whole emphasized qualitative research. Email interviews were used in information acquisition.

About the interviews of the municipality's executive teams and heads of territorial responsibilities, it can be noted that there are no ready made plans for preparing for continuity or annual clocks of safety. In their responses the interviewees pointed out their opinions of their roles regarding the plans or what necessary matters should be included in them. Feedback was asked for after the development plans and the annual clock of safety was developed based on that.

The Business Model Canvas and SWOT-analysis were used as tools to plan the business. As a product of the development work, a frame for the business plan, the schedule to start the business and the order of making services were completed.

It is possible to make several further studies of the services formed in this development work. The necessity of the preparedness section of the rescue plan, the introduction to the annual clock of safety or the versatility of municipalities' preparedness plans are good research objects.

Key words: Safety, risk assessment, safety material, security management, preparedness

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tavoite.....	9
1.2	Keskeisimmät käsitteet	9
1.3	Opinnäytetyön sisältö	10
2	Toimintaympäristön kuvaus.....	10
2.1	Lait ja asetukset	11
2.2	Riskienhallinta	12
2.3	Turvallisuussuunnitelmien ongelmat	12
2.4	Palvelujen kohderyhmät	13
3	Liikkeenjohdon teoriaa	14
3.1	Paloturvallisuuden haasteita meillä ja maailmalla	14
3.2	Strateginen johtaminen	16
3.3	Strategisen johtamisen jalkauttaminen.....	19
3.4	Tunteet osana itsensä johtamista	22
3.5	Oppiminen luo turvallisuusajattelua	22
3.5.1	Oppimisprosessi.....	23
3.5.2	Persoonallisuus ja älykkyys.....	23
3.5.3	Sosiaalisuus	24
3.5.4	Henkilökohtaiset ominaisuudet ja oppijatyyppit	25
3.6	Motivaatio	26
4	Kehittämistyö	27
4.1	Opinnäytetyön prosessi.....	27
4.1.1	Prosessin haasteita	28
4.2	Kehittämistyön tehtävä	28
4.3	Käytetyt metodit	29
4.4	Vastausten sisältö	31
4.5	Business Model Canvas.....	32
4.6	SWOT-analyysi	35
5	Tulokset	36
5.1	Julkaistava materiaali	37
5.2	Haasteet	38
6	Yhteenveto	38
6.1	Työn vahvuudet ja heikkoudet	40
6.2	Työn luotettavuus ja eettisyys	40
6.3	Jatkotutkimusten mahdollisuus	42
	Kuviot	46

Liitteet	47
----------------	----

1 Johdanto

Maaailma muuttuu ja me sen mukana. Turvallisuus muuttaa muotoaan, sen tarpeet muuttuvat sillä tulee uusia riskejä ja uhkia, joihin on osattava varautua. Tätä kirjoittaessani on varautuminen noussut merkittäväksi asiaksi yhteiskunnassa niin yhteiskunnallisesti kuin ihan yksilötasolla. Se on samalla asia, johon on hyvin vähän kiinnitetty huomiota. Turvallisuuskulttuuri ei kuulu vain isoihin yrityksiin vaan se kuuluu kuntiin, asunto-osakeyhtiöihin ja jokaiselle meistä.

Olen vuosia tehnyt töitä turvallisuusalailla ja keskustellut tuhansia keskusteluja turvallisuuteen liittyen. Viime vuosina viranomaistyössä olen huomannut, että turvallisuutta pidetään jonkinlaisena pelottavana asiana, jota ei osata tehdä itse tai sitä ei ymmärretä. Pelastussuunnitelma pidetään lain määräämänä pakollisen pahana, joka mielellään ulkoistetaan jollekin toiselle tehtäväksi. Tai varautumista onnettomuustilanteisiin ei olla mietitty millään tavalla, ei olla osattu ajatella mitä sitten, jos jotain kuitenkin sattuu. Tai kiinteistöjen turvallisuuslaitteiston huolto saattaa olla täysin retuperällä, kukaan ei tiedä kenen vastuulla mikäkin asia on ja asukkaat luulevat turvallisuuden olevan kunnossa.

Koska näihin erilaisiin haasteisiin ja epäkohtiin olen työssäni vuosien aikana törmännyt, halusin tehdä tilanteeseen muutoksen. Suunnittelen erilaisen turvallisuusmateriaalin, jossa käytän hyödyksi vuosien aikana käytyjä turvallisuusaiheisia keskusteluja erilaisten tahojen kanssa. Kunnilla, asunto-osakeyhtiöillä ja pk-yrityksillä on erilaisia velvoitteita turvallisuuden ja varautumisen suhteen. Nämä velvoitteet tulevat esimerkiksi erilaisista lainsäädännöistä, joita kuvataan tarkemmin luvussa kolme tai vaikka vakuutusyhtiöiltä. Tällöin jokaisessa tapauksessa ei voida käyttää samanlaista valmista tehtyä suunnitelmaa. Siksi haluan tehdä palveluna valmiita suunnitelmapohjia, joihin asiakas itse tuottaa sisällön. Suunnitelmapohjissa on apuna kirjalliset ohjeet sekä mahdollisuus ostaa verkkokurssi vielä lisäksi.

Turvallisuusmateriaalin suunnittelun tavoitteena on käytetty olemassa olevien useiden erilaisten valmiiden pelastussuunnitelmapohjien havaittuja epäkohtia, jotka mielestäni eivät tue tarpeeksi hyvin ja monipuolisesti ihmisen omaa ajattelua turvallisuudesta. Riskinarviointiin panostan hyvin paljon. Ilman riskien ymmärtämistä, ei ole tarpeeksi selkeää ja realistista kokonaiskuvaa turvallisuustilanteesta ja siihen liittyvistä parannuksista. Tarjoamani suunnitelmat eivät ole vain pelastussuunnitelmia, vaan toiminnan jatkuvuutta erilaisissa onnettomuustilanteissa pyritään parantamaan siihen tähtäävällä sisällöllä, joka voi olla osa pelastussuunnitelmaa asiakkaan niin halutessa. Lisäksi turvallisuuteen painottuva vuosikellopohja luo laajan tilannekuvan koko vuodelle, jolloin useampi henkilö voi seurata ja toimia vastuussa erilaisista turvallisuuteen liittyvistä toiminnoista.

Palvelukokonaisuuksia on useita erilaisia, perinteinen pelastussuunnitelmapohja sekä siihen liittyvä varautumisen osio. Lisäksi on pelkkään varautumiseen ja toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen liittyvä pohja ja turvallisuuden vuosikello. Kaikki palvelut ovat verkossa, jolloin niitä voi hankkia ja toteuttaa maantieteellisestä sijainnista välittämättä kuka vain. Lisäksi on tarjolla mahdollisuus vielä enemmän yksilöityyn palveluun, jossa asiakkaan kanssa ratkotaan turvallisuuteen liittyviä ongelmia.

Suomessa on tarjolla lukuisia yrityksiä, jotka tekevät valmiilla pohjilla pelastussuunnitelmia. Lisäksi on pelastuslaitosten pohjia sekä kirjallisia ohjeita, miten pelastussuunnitelmia pitäisi tehdä. Mutta näissä kaikissa on mielestäni sama ongelma. Ne ovat yleisiä suunnitelmia, joissa on esimerkiksi riskejä mietitty valmiiksi. Riskinarviointi taas on erittäin tärkeä asia koko turvallisuusajattelussa ja turvallisuuskulttuurin luomisessa. Jos ei ymmärretä kohteen tai toiminnan riskejä, ei silloin myöskään voida ennaltaehkäistä onnettomuustilanteita tai varautua niihin. Jos joku toinen tekee valmiiksi paperille kaiken, jää silloin asukkailta, kuntien johtoryhmältä tai yrityksen henkilökunnalta itseltään kaikki ajatustyö tekemättä. Yksinkertaisista ohjeista, jotka ovat tarpeeksi pieniin osiin jaettuina olisi paljon apua niin kunnille, asunto-osakeyhtiöille kuin pk-yrityksillekin. Mutta missä on nämä ohjeet? Tähän kysymykseen vastataan tässä Turvallisuusjohtamisen (YAMK) opinnäytetyössä, jossa lähdetään kehittämään yritystoimintaa, mikä huomioi yksilölliset turvallisuussuunnitelmat ja luo niiden ympärille ymmärrettävät koulutuspaketit, joihin ei maantieteelliset sijainnit vaikuta.

Ajattelin omassa materiaalissani sukeltaa paitsi riskienarvioitiin niin vielä enemmän painottaa toiminnan jatkuvuuden varmistamista. Haluan tarjota suunnitelmapohjia ja ajatuksia herättäviä kysymysosioita, joiden avulla jokainen kykenee pohtimaan miten voisin varautua siihen, että jotain sattuu ja kuinka voin selvittyä erilaisista onnettomuuksista. Lisäksi turvallisuuden vuosikello sitoo materiaalina yhteen olemalla hyvä vuosikalenteri, jossa on kaikki mahdollinen turvallisuuteen liittyvä asia tarkasti kirjattuna. Näin jokainen voi seurata milloin mikäkin asia pitää tehdä, kuka vastaa mistäkin tehtävistä ja turvallisuussuunnitelmat tulee pidettyä jatkuvasti kunnossa.

Kuten jo yllä totesin valmiita pohjia sekä yrityksiä tekemään valmiita töitä on paljon. Minä haluan lähteä eri polulle ja tuoda edullisemmalla materiaalilla jokaiselle mahdollisuuden tehdä itse suunnitelmat. Sillä tavalla turvallisuudesta oppii, kun siihen itse perehtyy. Koska me ihmiset olemme erilaisia, niin opimme myös eri tavalla. Kirjallisen ohjeistuksen lisäksi luon myös verkkokursseja, joissa videoiden ohjeiden avulla on helppo ymmärtää mistä on kysymys. Lisäksi apu on aina sähköpostin tai puhelinsoiton päässä. Mutta verkossa olevilla kirjallisilla ja videoiduilla ohjeilla on suunnitelmien ja vuosikellon rungosta mahdollista tehdä jokaiselle yksilöllinen turvallisuuspaketti, jonka avulla turvallisuusajattelu tulee osaksi arkea.

Merkittävin asia opinnäytetyössä on saavuttaa sellainen sisällöllinen kokonaisuus ja oppimismateriaalia, jolla voidaan pelastaa ihmishenkiä. Turvallisuus lähtee ajatuksista ja teoista, ei pelkistä sanoista paperilla.

1.1 Tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää erilaisille asiakasorganisaatioille turvallisuusmateriaaleja, joiden avulla asiakkaat voivat ennaltaehkäistä onnettomuuksia riskinarvioinnilla, varautua onnettomuustilanteisiin ja niiden jälkeiseen toimintaan sekä materiaalien avulla luoda yksinkertaisia suunnitelmia ja kalentereita kohti parempaa turvallisuuskulttuuria ja arkea. Kirjallisen lomakepohjan ohella tavoitteena on löytää erilaisia keinoja viestiä ymmärrettävästi ja maantieteellisesti kaikkialle turvallisuudesta, erityisesti riskienhallinnasta ja varautumisesta.

Tutkimuksen lähtökohtana on miksi tätä palvelua tarvitaan? Onko olemassa olevissa palveluissa jotain vialla, ovatko ne liian samanlaisia tai puuttuuko niistä jotain olennaista? Minkälainen turvallisuusmateriaalin tai turvallisuusasiantuntijan palvelu pitäisi olla, jotta se hyödyttäisi asiakasta? Voiko turvallisuusajattelua parantaa ja onko niin sanotun maallikonkin mahdollista oppia ymmärtämään turvallisuudesta ja riskienhallinnasta? Miten voidaan tehdä sellainen kirjallinen ohje, jota kaikki voivat ymmärtää? Voiko yritys menestyä, tuonko jotain erilaista osaamista?

1.2 Keskeisimmät käsitteet

Turvallisuus on tila, toiminta tai tunne, jossa uhat ja riskit ovat hallittavissa. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 16).

Turvallisuuskulttuuri on kykyä ja tahtoa toimia turvallisesti ja ehkäistä riskien toteutumista. Se on ajattelua, toimintatapoja ja osaamista, joiden avulla käytännön turvallisuutta hoidetaan. (Puhakainen 2022).

Resilienssi on samanlainen termi kuin kriisinkestävyys. Se on kyky ylläpitää toimintakykyä muuttuvissa olosuhteissa. Resilienssi on myös valmiutta kohdata häiriöitä ja kriisejä sekä palautua niistä. Lähtökohtana on ajatus, että turvallisuutta vaarantavat tilanteet, jotka syntyvät odottamatta eikä tilanteista, joita voidaan hallita. Turvallisuuden hallinta onnistuu silloin, kun toimintatavoissa on joustavuutta tilanteiden ja olosuhteiden mukaisesti. Joustavuus, kiemoisuus ja palautumiskyky ovat resilienssiin liittyviä määreitä. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 17).

Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja siihen liittyen tarvittavat normaalista toiminnasta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 37).

Varautuminen perustuu aina riskien arviointiin. Arvioinnissa täytyy ottaa huomioon se, että uhkat voivat ilmetä itsenäisesti, samaan aikaan tai toistensa jatkumoina. On vaikea ennustaa uhkien syitä, lähteitä, täsmällisiä kohteita, uhan tavoitteita, ilmenemislajuuutta tai seurannaisvaikutuksia. Pitkällä aikavälillä ei myöskään ole mahdollista uhkien toteutumisen todennäköisyyden luotettavaa arviointia tehdä. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2017, 25).

Jatkuvuudenhallinta on ylimmän johdon hyväksymää strategista sekä operatiivista toimintaa, jonka tarkoituksena on varautua hallitsemaan häiriötilanteet sekä jatkamaan toimintaa etukäteen hyväksytyllä tasolla. Sen painopiste on normaaliajan häiriötilanteissa. Siihen on mahdollista sisältyä myös poikkeusoloihin varautumista. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 31).

1.3 Opinnäytetyön sisältö

Luvussa yksi käsitellään opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita. Omat kokemukset turvallisuusalan työstä ja erityisesti viranomaisnäkökulmasta tuovat vahvan näkemyksen turvallisuusmateriaalin puutteisiin, joista tuntuu puuttuvan yksinkertaisuus ja yksilöllisyys.

Luvussa kaksi tuodaan esille omin sanoin lakien ja asetusten sisältöä. Luvussa käydään läpi myös suosituksia aihealueeseen liittyen. Luvussa kolme on eri näkökulmista tutkimustietoa, joihin on haettu tietoa muun muassa liiketalouden tutkimusartikkeleista ja hakusanoista.

Neljäs luku käsittelee varsinaista työn tulosta. Työssä on käytetty opintojaksojen kehittämissuunnitelmia, jotka kuuluvat aihealueeseen. Tuloksien saamiseksi on käytetty teemahaastattelua, joka toteutettiin sähköpostihaastatteluna. Vastauksia on verrattu tieteellisiin artikkeleihin, ajankohtaisiin uutisiin sekä omaan usean vuoden työn kautta tulleisiin palautteisiin, keskusteluihin ja ongelmiin.

Luvussa viisi keskitytään kokonaistulokseen, jossa turvallisuusmateriaalia on rakennettu, testattu ymmärrettävyyttä verkostoissa sekä paranneltu saatujen kommenttien pohjalta. Luvussa kuusi on yhteenveto ja pohdinta työn tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Lisäksi siinä arvioidaan työn vahvuuksia ja heikkouksia sekä pohditaan jatkotutkimusaiheita.

2 Toimintaympäristön kuvaus

Luvussa käsitellään ensin aihealueeseen kuuluvaa lainsäädäntöä ja valtioneuvoston asetuksia. Lait ja asetukset säätelevät turvallisuusmateriaalin sisältöä sekä kenen niitä on tehtävä. Riskienhallinta on lähtökohtana turvallisuusmateriaalin luomiseen, turvallisuusjohtamiseen ja turvallisuuskulttuurin luomiseen.

Turvallisuussuunnitelmien ongelmissa käydään läpi omakohtaisia työelämälähtöisiä kokemuksia niistä aiheista, jotka turvallisuussuunnitelman sisällössä tai teossa ovat ongelmallisia. Palvelujen kohderyhmässä käydään läpi, minkälaisia erilaisia asiakasryhmiä tarjottavan turvallisuusmateriaaliin pariin kuuluu. Asiakas pohja on laaja ja monipuolinen, jolloin myös tarjottavan palvelun ja materiaalin sisällön on oltava tarpeeksi laaja.

2.1 Lait ja asetukset

Ihmisten turvallisuus ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy ovat keskeisimmät Pelastuslain (379/2011 1 §, 4 §) tavoitteet. Jokaisella on huolellisuusvelvollisuus tulipalon ja muun onnettomuuden välttämiseksi. Rakennusten omistajien lisäksi myös haltijalla tai toiminnanharjoittajalla on velvollisuus huolehtia siitä, että rakennuksessa ei tulipalon syttyminen tai sytyttäminen ole helppoa, sisällä olevat ihmiset pääsevät onnettomuustilanteessa poistumaan tai heidät voi ulkopuolinen tai pelastustoimintaan osallistuva viranomainen pelastaa turvallisesti. Ylipäätään rakennuksen ja siinä olevan laitteiston on oltava sellaisessa kunnossa, että pelastustoimintaa on mahdollista suorittaa tulipalotilanteessa tai muussa onnettomuustilanteessa ja pelastushenkilöstön työturvallisuus huomioidaan. (Pelastuslaki 379/2011 9 §).

Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus vaarojen ja riskien arvioinnista, kohteen tai toiminnassa olevien tilojen turvajärjestelyistä, toimintaohjeet onnettomuuksien ennaltaehkäisyksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteisiin sekä mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä. (Pelastuslaki 379/2011, 15 §). Pelastussuunnitelma on laadittava Valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011 1 §) mukaisesti rakennuksiin. Näissä rakennuksissa on eri tavalla turvallisuuteen vaikuttavaa toimintaa. Esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa on paljon alaikäisiä, jotka eivät osaa toimia onnettomuustilanteissa aikuisten tavoin. Asuinrakennuksissa, joissa on yli kolme asuntoa, on myös useita asukkaita. Erilaisissa kokoontumispaikoissa voi olla yhtä aikaa paljon ihmisiä, joille tila voi olla täysin tuntematon. Pelastussuunnitelman laadinnan lisäksi sitä on tarvittaessa päivitettävä ja suunnitelma on jaettava kaikille niille, joita se koskettaa. (Valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta 407/2011 2 §).

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa muun muassa suojata väestöä. Lisäksi kuntien on yhtenä useista organisaatioita valmiussuunnitelmien ja poikkeusolojen etukäteisvalmisteluun ja toimenpitein varmistettava tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeustilanteissa. (Valmiuslaki 1552/2011, 1 §, 12 §).

Valmiuslakia ollaan hallituksen esityksessä eduskunnalle muuttamassa sisällöltään vastaamaan paremmin yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja siihen kohdistuvia uhkia sekä tunnistamaan paremmin vakavia uhka- ja häiriötilanteita. (Hallituksen esitys 63/2022).

2.2 Riskienhallinta

Varautuminen perustuu aina riskien arviointiin. Arvioinnissa täytyy ottaa huomioon se, että uhkat voivat ilmetä itsenäisesti, samaan aikaan tai toistensa jatkumoina. On vaikea ennustaa uhkien syitä, lähteitä, täsmällisiä kohteita, uhan tavoitteita, ilmenemislajuuutta tai seurannaisvaikutuksia. Pitkällä aikavälillä ei myöskään ole mahdollista uhkien toteutumisen todennäköisyyden luotettavaa arviointia tehdä. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2017, 25).

Riski on kielteisen seikan tai tapahtuman todennäköisyyden ja vaikutuksen yhdistelmä. Vaara puolestaan tarkoittaa haitallista tapahtumaa tai kehityskulkua, joka on hyvin todennäköisesti toteutuva tai jo toteutunut tai parhaillaan vaikuttava. Uhka on mahdollisesti tapahtuva haitallinen tapahtuma tai kehityskulku. Uhka myös eroaa vaarasta sillä, että uhka on epävarmempi ja vaara on käytännöllinen ja riskienhallinnan toimenpitein käsiteltävissä. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 40-41).

Riskienhallinta on toiminta, johon sisältyy riskianalyysi ja tarvittavien toimenpiteiden suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja korjaamiseen vaadittavat toimenpiteet. Sen keinoja ovat riskin välttäminen, siirtäminen, pienentäminen ja riskin ottaminen. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, 50).

2.3 Turvallisuuksuunnitelmien ongelmat

Valmiita turvallisuuksuunnitelmapohjia on hyvin paljon, sillä niitä tarjoavia tahoja on myös paljon. Olen työssäni lukenut satoja pelastussuunnitelmia erilaisilla pohjilla ja yksi asia nousee esille usein. Pohja on liian valmis. Eli turvallisuuksuunnitelman kuten pelastussuunnitelmaan on kirjoitettu jo valmiiksi riskit, jolloin asiakkaan ei tarvitse niitä itse miettiä. Riskit ovat kuitenkin se lähtökohta turvallisempaan arkeen. Eivät kaikki rakennukset ole rakenteellisesti samanlaisia, sisällä samoja toimintoja tai samanlaisia asukkaita. Myös ympäristö on erilainen. Nämä kaikki vaikuttavat riskeihin, joita rakennukseen ja siinä oleviin ihmisiin kohdistuu. Onnettomuuksien ennaltaehkäisy ei voi toteutua kunnollisesti siinä tilanteessa, kun ihmiset eivät ole itse tiedostaneet ympärillään olevia mahdollisia vaaran aiheuttajia ja turvallisuuksuhkia.

Turvallisuuksuunnitelmia on erilaisia, koska se on käsitteenä varsin laaja. Turvallisuuksuunnitelma pitää usein sisällään pelastussuunnitelman, mutta siinä voi olla myös elinkeinoharjoittajan omavalvontamateriaalia tai kunnilla laajempi varautumissuunnitelma. Tällöin menee helposti sekaisin vaatimukset suunnitelmien sisällöstä tai suunnitelmia tehdään useita erilaisia, vaikka samaan suunnitelmaan on mahdollista koota useita eri osioita.

Joko asiasta ei puhuta tai ei ole koko asiaa edes pohdittu, mutta toiminnan jatkuvuuden varmistaminen jää hyvin usein ainakin itselläni turvallisuuskeskusteluissa unohduksiin. Painotus

on selkeästi siinä, että onnettomuuksia saadaan ehkäistyä, mikä on hyvä asia. Aina ei kuitenkaan ole mahdollista ehkäistä onnettomuutta, jolloin on hyvä jo etukäteen miettiä mitä sitten kun jotain tapahtuu. Valmis suunnitelmapohja antaa aina paremman tuen onnettomuustilanteista selviämiseen.

Turvallisuusasioissa on paljon muistettavaa ja selkeään helppoon muistilistanpuutteeseen törmää usein. Usealla eri taholla voi olla samaa rakennusta koskien turvallisuuteen liittyviä vastuita. Joku tahoo vastaa suunnitelmien teosta ja toinen taas turvallisuuteen liittyvien laitteistojen huollosta. Tai usein laitteistoja saattaa olla monta erilaista, joiden huolto on usealla eri taholla ja vielä näiden alihankkijoilla. Ongelmana on, ettei näiden valvonta ole mitenkään helppoa, vastuuhenkilöiden määrittäminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Esimerkiksi isännöitsijällä on useita kymmeniä asunto-osakeyhtiöitä, jolloin ajan tasalla pysyminen kaikesta ei vain onnistu.

Muistettava ei liity ainoastaan laitteisiin. Yhtä lailla erilaiset turvallisuussuunnitelmat on pidettävä ajan tasalla. Suunnitelmien jatkuva läpikäyminen ja päivittäminen on vaativaa työtä, sillä suunnitelmat saattavat olla kymmeniäkin sivuja. Muistettavaa on ja yksinkertainen apuväline vuosittaiseen turvallisuusasioiden hoitoon puuttuu.

2.4 Palvelujen kohderyhmät

Koska erilaisen turvallisuuskoulutuksen tarkoituksena on antaa turvallisuusajattelua ymmärrettävästi, kohderyhmänä voi olla kuka vain ja missä vain. Erilaisilla organisaatioilla on erilaisia tarpeita, joihin yrityksen monipuolisella palveluntarjonnalla pyritään vastaamaan.

Asuinrakennuksia on erilaisia. Pientaloissa on yleensä yksi tai kaksi asuntoa. Asunto-osakeyhtiöissä rakennusten koot vaihtelevat, aina yhtiömuotoisista paritaloista yli kymmenen kerroksiin kerrostaloihin. Asukkaiden määrät riippuvat rakennuksen koosta, rivitaloasuntoja on vähemmän, kun kerrostalossa. Asukkaita on lisäksi hyvin erilaisia, on nuorta, keski-ikäistä ja iäkkästä, vuokralaista ja omistusasujaa. Osassa rakennuksista tehdään kaikki huoltotyöt talkoilla ja toisaalla taas kaikki kiinteistöön kuuluva huolto on ulkoistettu. Asunto-osakeyhtiöt ovat asiakkaina erilaisuuksiensa takia haastavia, mutta samalla erittäin merkittäviä, koska kodin turvallisuus on tärkeä asia. Ei vain lakisääteisen pelastussuunnitelman muodossa vaan toiminnan jatkuvuuden varmistamisessa. Erilaisiin onnettomuustilanteisiin varautuminen helpottaa arkielämää. Asunto-osakeyhtiöiden hallituksella on vastuullaan turvallisuusasioista huolehtiminen.

Kunnat ovat asiakkaina monipuolisia. Kunnalla on useita eri toimialoja, kuten sivistyspalvelut, hallintopalvelut, tekniset palvelut ja tukipalvelut. Lisäksi palvelujen sisällä on vielä useita erilaisia toimintoja. Esimerkiksi sivistyspalveluissa on varhaiskasvatus, perusopetus sekä erilaiset kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Kuntien tehtävänä on varautua etukäteen poikkeus- ja häiriötilanteisiin. Koska toimialoja on erilaisia, on jokaisella omanlaisensa vaatimukset

turvallisuussuunnitelmien sisällöistä. Lisäksi kunnissa on usein henkilöitä, jotka hoitavat turvallisuus ja varautumiseen liittyviä asioita oman työnsä esimerkiksi kiinteistöjen hoidon ohessa.

Pk-yrityksiä on hyvin eri kokoisia ja toimialoja on kymmeniä jopa satoja. Isoimmissa organisaatioissa on omia turvallisuuspäälliköitä ja asiantuntijoita, mutta hyvin useassa turvallisuusasioita tehdään jonkun toisen työn ohessa. Vakuutusyhtiöillä on usein omia turvallisuusohjeita ja viranomaisilla säännöllisiä lakisääteisiä tarkastuksia, jotka ohjeistavat turvallisuustoimintaa.

3 Liikkeenjohdon teoriaa

Luvussa tarkastellaan ensin paloturvallisuuden tilastotutkimuksia. Tilasto on otettu Suomesta ja kansainväliset tieteelliset artikkelit tuovat laajempaa näkökulmaa paloturvallisuuteen. Strategisessa johtamisessa tarkastellaan sen teoriaa sekä punaisen ja sinisen meren strategian eroavaisuuksia. Strategisen johtamisen jalkauttamisessa käsitellään kansainvälisiä tutkimustuloksia muun muassa kriisiin liittyvien harjoitusten toteuttamista ja johtajuutta kriisitilanteissa.

Itsensä tunteminen, minäkäsitys ja tunteiden säätely ovat osa johtajuutta ja erityisesti ymmärtämistä, kuinka henkilö toimii kriisitilanteissa. Ihmisillä on erilaisia tapoja oppia ja oppimisen teorian avulla voidaan rakentaa usealle erilaiselle oppijatypille sopivia koulutusmateriaaleja. Motivaatiota tarkastellaan haluna oppia.

3.1 Paloturvallisuuden haasteita meillä ja maailmalla

Turvallisuusmateriaalin sisältö painottuu paloturvallisuuteen, onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn ja toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen. Suomen lisäksi on hyvä nähdä myös kansainvälisesti mitä ongelmia tai epäkohtia on havaittu.

Paloturvallisuus on yksi huolenaiheista niin Suomessa kuin maailmallakin. Suomessa Sisäministeriön järjestelmään pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastointiin on kirjattu vuosina 2018-2020 keskiarvallisesti 1974 tulipaloa vuodessa. Vastaava luku on 2021 1959 ja 2022 heinäkuuhun mennessä 1052. (PRONTO). Palokuolemia oli vuonna 2016 81. Määrä on laskenut vuosittain. Vuonna 2020 44 menetti henkensä tulipalossa. (Pelastustoimen taskutilasto, 2020). Palokuolemista merkittävästi eniten tapahtuu iäkkäille. Lukumäärällisesti eniten 65-74-vuotiaille, mutta väestömäärään suhteutettuna iäkkäimmille yli 85-vuotiaille. Noin 28 % iäkkäiden palokuolemista osallisena oli päihtymys. Lasten ja nuorten palokuolleisuus on harvinaista, vain yksi nuoren palokuolema päihtymyksen ollessa osallisena. Työikäisien palokuolemat

yleistyvät keski-ikässä, jossa miehet ovat valtaosa kuolleista päihtyneisyyden ollessa osallisena kolmesta neljässä palokuolemassa. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2022).

Suomen tilaston ohella Kodur, Kumar ja Rafi (2019, 2-3) toteavat, että rakennusten paloturvallisuuden on huolenaihe koko maailmassa, sillä kahdessa vuosikymmenessä (1993-2015) yhteensä 86,4miljoonaa tulipaloo on aiheuttanut yli miljoona palokuolemaa ja vuosittaiset rahalliset menetykset tulipalojen takia ovat noin prosentin koko maailman bruttokansantuotteesta eli noin 857,9 miljardia dollaria.

Myös Nilson ja Bonander (2019, 1077) toteavat kotitalouksien tulipalojen olevan yhä merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Asia selviää ruotsalaisessa tutkimuksessa, jossa lähetettiin satunnaisotannalla 18-79-vuotiaille ruotsalaisille vuonna 2005. Laskua on havaittu aikuisten ja lasten palokuolemista mutta hyvin vähän vanhemmassa aikuisväestössä. Riskitekijöiksi palokuolemille on tunnistettu muun muassa miespuolisuus, yksin asuminen, etniseen vähemmistöön kuuluminen, työttömyys ja terveyteen liittyvä varhaiseläke. Useat on havaittu jo 1970-luvulta lähtien. Lisäksi on todettu, että paloturvallisuuteen liittyviä välineitä on vähiten etnisillä vähemmistöillä, yksittäisissä tai pienituloisissa perheissä ja vuokralla-asuvilla. (Nilson & Bonander 2019, 1078). Tutkimuksessa nousi esille lisäksi esimerkiksi iän tuomat fyysiset ja kognitiiviset ongelmat, jotka voivat vaikuttaa alentavasti tulipalon havaitsemiseen, sen sammuttamiseen tai poistumiseen. Myös sosiaaliset eroavaisuuksia havaittiin, sillä yksinasuvilla tai heikommin esimerkiksi taloudellisesti toimeentulevilla oli paloturvallisuus heikompaa. (Nilson & Bonander 2019, 1088, 1093).

Tämän hetken haasteita paloturvallisuudelle luovat kasvava väestötiheys ja kaupungistuminen. Esimerkiksi nykyään rakennuksissa on paljon palokuormaa, avoimen arkkitehtuurin aika lasipintoineen sekä kaupunkisuunnittelun ongelmat kuten kapeat kadut. Maiden välillä on vaihtelua tulipalojen sammuttamiseen ja ennaltaehkäisyyn käytettävissä olevissa resursseissa. Koulutettuja palomiehiä ei ole aina, kalusto on erilaista, joka voi rajata sammutustoimenpiteitä esimerkiksi korkealla tai vasteaika palokunnan saapumiselle vaihtelee minuuteista tunteihin. Lisäksi pelastus- ja sammutuskaluston hankintakustannukset ja huolto on kallista. Eri-tyisesti ongelmia on kehitysmaissa, joissa ei ole käytettävissä rahaa tai vettä yhtä paljon, kuin länsimaissa. Myös paloturvallisuusmääräysten noudattamisessa on eroja maiden välillä. Mailla on omia paloturvallisuusmääräyksiä ja standardeja, jotka voivat sisällöltään olla varsin erilaisia tai täytäntöönpanoissa tehottomuutta. Esimerkiksi Ruotsissa tehty tutkimus ei ole vertailukelpoinen maihin, joissa kulttuurit, lainsäädäntö ja sosioekonomiset olosuhteet ovat hyvin erilaisia. (Kodur ym. 2019, 9, 12-13; Nilson 2019, 1094).

Koska kaikkialla maailmassa ei ole samanlaisia mahdollisuuksia vastata kustannuksiin, on rakennusten palosuojauksen parantamiseksi tehtävä muuta. Esimerkiksi palo-osastoinnilla, vaarallisten kemikaalien säilytysmäärän rajoituksilla ja poistumisteitten lisäämisellä voidaan

lisätä rakenteellista paloturvallisuutta. Myös määräysten valvontaan on kiinnitettävä huomiota ja tarvittaessa määrättävä rahallisia sanktioita laiminlyönnistä. Korkeakustanteisten sammutusjärjestelmien tilalle tulisi kehittää kustannustehokkaampi vaihtoehto ja hyödyntää teknologian kehittymistä. (Kodur ym. 2019, 15-18).

Kodur ym. (2019, 17) toteavat, että ihmisten terveellä järjenkäytöllä ja yleisellä tietoisuuden parantamisella voitaisiin ehkäistä tulipaloja. Turvallisuusviestinnän lisääminen pitäisi levittää tiedotusvälineiden kautta ja koulutusjärjestelmään lisätä opetussuunnitelmaan pakolliseksi paloturvallisuus. Paloturvallisuuden ennaltaehkäisy koulutuksissa on tarpeellista korostaa yksinäisyyden, sosiaalisen syrjäytymisen tai talousongelmien näkökulmia, koska niiden on osoitettu lisäävän riskikäyttäytymistä. Erityisesti näihin riskitekijöihin kuuluvien pääsy tiedotuksen ja koulutuksen piiriin sekä alkusammutuskaluston saaminen on tärkeää. Samat toimet eivät sovi kaikille ryhmille. (Nilson & Bonander 2019, 1094-1095).

3.2 Strateginen johtaminen

Harisalo (2021 172) kuvailee strategiaa ohjelmaksi, jota toteutetaan harkiten, koordinoitusti, luovasti ja se tarjoaa yleisen näkemyksen kuinka haluttuun tulevaisuuteen päästään. Strategiaassa kiteytyy ne päätökset, joiden avulla organisaatio aikoo menestyä nykyhetkellä ja tulevaisuudessa. Siihen kohdistuvat valinnat ohjaavat kehitykseen liittyviä panostuksia sekä suuntaavat resursseja. (Valpola 2022, 23). Onnistuakseen strategia edellyttää johtamista, joka sovitaa organisaation palvelemaan strategian tavoitteita. Se edellyttää lisäksi organisaatioilta jatkuvaa kehitystä ja uudistumista. (Harisalo, 2021 170).

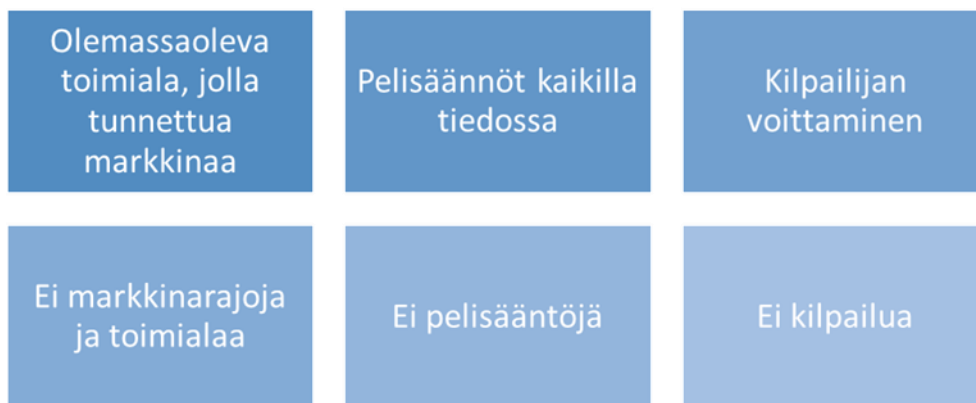
Strategiselle päätöksenteolle on tunnusomaista epävarmuus, sillä päätöksenteko tulevaisuutta koskevista asioista on vaikeaa ja epävarmaa. Strategioteoria vaatii johtamista, jossa organisaation erilaiset osatekijät, muun muassa prosessit, henkilöstö, käytännöt ja teknologia sovitetaan palvelemaan organisaation pitkän aikavälin tavoitteita. Lisäksi se on koko organisaation loputonta oppimista ja kehittymistä. (Harisalo, 2021 170).

Strategisen johtamisen ajatuksena on innostaa ja motivoida ihmisiä ajattelemaan asioita, kannustaa heitä tarttumaan mahdollisuuksiin ja ylittämään tielle osuvia esteitä. Strategian analysointi antaa tiedon nykytilanteesta, jonka perusteella voidaan tarkastella, onko nykytila menossa tavoitetilaa kohti. Sen arviointi pitäisi olla järjestelmällistä, rohkeaa ja monipuolista ja arvioinnin pitäisi pitää sisällään kaikki olennaiset tekijät. (Harisalo, 2021, 171; Valpola 2022, 36).

Chanin ja Mauborgnen (2015, 38-39) mukaan strategisessa ajattelussa on yleensä keskitytty vain punaisen meren strategiaan. Tällainen ajattelumalli johtuu osittain siitä, että yritysstrategian juuret ovat vahvasti sotilasstrategiassa eli strategian ytimenä on muun muassa yhteenotto vastustajan kanssa. Punaisiin meriin keskittyminen tarkoittaisi, että hyväksytään

sodankäynnin peruskuvio eli rajallinen alue ja vihollisen kukistaminen. Samalla myös kiistetään liikemaailman erikoisvahvuus mikä sinisessä meressä on eli kyky luoda aivan uutta markkinatilaa, jossa ei ole kilpailua. Sinisessä meren strategian ydinajatuksessa yritykset eivät kilpaile keskenään paremmasta tuotteesta tai palvelusta eikä siinä kehitetä toimintaa saadakseen olemassa olevat asiakkaat pysymään. Sen tavoitteena on kehittää uutta, aikaansaada uusi erilaisen kysyntä ja varsin kannattavien kasvujen mahdollisuudet. (Chan & Mauborgne, 2015, 36-37).

Sinisen meren ja punaisen meren strategialla on eroavaisuutta. Punainen meri on sitä, mitä usein näemme ja koemme yrityksissä ja organisaatioissa, voisiko sanoa sitä tuttua ja tasaista tyyppillistä strategista ajattelua. Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) on ylemmällä rivillä punainen strategia ja alemmalla rivillä sinisen meren strategia.

Kuvio 1: Punaisen ja sinisen meren strategian eroavaisuudet

Chan & Mauborgne (2015, 36-37) toteavat punaisen meren strategian edustavan aina olemassa olevia toimialoja, joilla on tunnettua markkinaa. Punaisessa meressä toimialojen pelisäännöt ovat kaikilla tiedossa ja toimialojen rajat on määritelty sekä hyväksytty. Siinä yritykset pyrkivät voittamaan kilpailijansa ja hankkimaan itselleen entistä isomman osuuden kysynnästä. Markkinoiden ruuhkautuessa voitto- ja kasvumahdollisuudet vastaavasti pienenevät.

Sinisen meren strategiassa puolestaan toimialoilla ei ole markkinarajoja tai toimialarakennetta, vaan niitä yritykset itse muuttavat erilaisilla toimenpiteillä. Sininen meri ei noudata saman parhaan käytännön sääntöä vaan pyritään kehittämään uutta mitä asiakkaat tarvitsevat. (Chan & Mauborgne, 2015, 50-51).

Esimerkiksi Punaisella merellä kilpaillaan olemassa olevassa markkinatilanteessa, voitetaan kilpailijat, hyödynnetään olemassa oleva kysyntä sekä tehdään valinnat arvojen ja kustannusten välillä. Sinisellä merellä puolestaan luodaan uusi markkinatila, jossa ei ole kilpailua, tehdään olemassa olevasta kilpailusta merkityksetöntä, luodaan uutta kysyntää ja omitaan se itselle sekä vapaudutaan arvon ja kustannusten välisestä valintapakosta. (Chan & Mauborgne, 2015, 51).

Sinisen meren strategian prosessiin kuuluu strategian laatiminen ja toteuttaminen. Sinisen meren tavoitteena kun on saada uusia asioita, tuotteita ja palveluja luotua, niin suunnittelu vaatii uudenlaista ajattelutapaa. Toisaalta strategia voi tuntua yrityksestä itsestään hyvältä, mutta sinisellä merellä on lähtökohtana asiakas. Siksi on tavallaan astuttava asiakkaan saappaisiin ja pohdittava mitä he haluavat, miksi he sitä haluaisivat, miten heidät saa ostamaan ja millä summalla asiakas ostaa.

Sinisen meren strategian kulmakivi on arvoinnovaatio, jonka tarkoituksena ei ole nujertaa kilpailijoita, vaan tehdä kilpailusta täysin merkityksetöntä. Arvoinnovaatio toteutuu silloin, kun yritykset ottavat innovaatioon myös hyödyn, hinnan ja kustannusaseman. Ostajan saamaa arvoa kasvatetaan korostamalla ja luomalla elementtejä, joita toimialalla ei aikaisemmin ole tarjottu. (Chan & Mauborgne, 2015, 45-49). Arvoinnovaation merkitys on uusi ajattelutapa ja toteutettava strategia, jonka tuloksena sininen meri syntyy ja muihin kilpailijoihin yritys onnistuu tekemään selkeän pesäeron. (Chan & Mauborgne, 2015, 46).

Strategiaprofiili havainnollistaa markkinatilan nykyistä tilannetta, jolloin sen pohjalta voi ymmärtää mihin kilpailevat toimijat tai yritykset tällä hetkellä investoivat, mitä kaikkia kilpailutekijöitä alalla käytetään, miten kilpaillaan tuotteiden ja palvelujen osalta sekä mitä kilpailevien yritysten palvelut antavat asiakkailta. (Chan & Mauborgne, 2015, 59).

Kun yrityksen strategiaprofiililla näkyvällä arvokäyrällä on siniselle merelle ominaista kolme piirrettä painopiste, erilaisuus ja mieleenpainuva motto, yritys on oikeilla jäljillä. Painopiste on selkeä asia, joka tulisi näkyä strategiaprofiilissa. Erilaisuudessa profiili taas erottuu muista kilpailijoista selkeästi. Moton kuuluu olla selkeä ja mieleenpainuva. (Chan & Mauborgne, 2015, 73-76).

Sinisen meren strategian laadinnan lähtökohta on asiakkaan saama hyöty. Minkälaista hyötyä asiakas saada yrityksen tuottamasta tuotteesta tai palvelusta tai saako mitään hyötyä. Seuraavana on vuorossa hinnan pohtiminen. Onko yrityksen miettimä hinta tuotteelle tai palvelulle sellainen, jonka asiakas voisi tuotteesta maksaa. Tai onko asiakas valmis maksamaan esimerkiksi sirkuslipusta enemmän, jos sillä hinnalla tarjotaan laajempi elämys, kun muilla sirkuksilla on tarjota. Nämä kaksi vaihetta koskevat liiketoimintamallin tuotto-osaa. (Chan & Mauborgne 2015, 156).

Liiketoimintamallin kustannuspuolelle kuuluu luonnollisesti ensimmäisenä kustannukset. Yrityksen on pohdittava ja selvitettävä voiko palvelua tai tuotetta tarjota sillä hinnalla, minkä yritys siitä haluaisi tai saako kustannuksien lisäksi mitään katetta. Lopuksi on vielä selvitettävä mahdollisia käyttöönottoon liittyviä esteitä. Strategian käyttöönottoon voi vaikuttaa esimerkiksi tuotetta myyvät tahot tai yrityksen kumppanit ja heidän asenteensa uutta strategiaa ja muutoksia kohtaan. (Chan & Mauborgne 2015, 156-158).

3.3 Strategisen johtamisen jalkauttaminen

Strategisen johtamisen jalkauttaminen lähtee liikkeelle oikeanlaisella suunnittelulla ja viestinnällä. Hon-leung Wong ja Xie (2014, 410-411) toteavat monimutkaisten rakennusten, joissa on käyttötarkoitukseltaan erilaisia tiloja, vaativan tehokkaan ja toimivan paloturvallisuuskonaisuuden hallinnan. Jo rakennuksen hankevaiheessa tehdään tarkka ja laaja paloturvallisuusstrategiasuunnitelma, jossa usealla taholla on oma osuutensa. Paloturvallisuuteen liittyvässä suunnitelmassa määritellään vastuutahot, rakennuksen omistajan vastuut sekä millä tavalla henkilökuntaa ohjeistetaan ja annetaan vastuuta. Suunnitelman sisällössä on osiot esimerkiksi henkilökunnan koulutuksille ja ohjeille, rakennusten huoltoaikatauluille ja toimenpiteille. Lisäksi suunnitelmassa on määritelty vastuuhenkilöiden tehtävät. Tarkkojen kirjallisten suunnitelmien ja säännöllisten harjoitusten lisäksi paloturvallisuuteen liittyvän tekniikan ylläpito ja kirjalliset huoltokirjat kuuluvat paloturvallisuusstrategiaan. (Hon-leung Wong & Xie 2014, 415, 418).

Fenera ja Cevikb (2015) ovat artikkeliinsa koonneet johtajuuteen liittyviä asioita yrityksen kriisitilanteessa. Kriisinhallintatilanteessa johtajuus korostuu, on sitten kyseessä yritysmaailma, kunta tai mikä tahansa organisaatio. Kriisinhallinnan tavoitteina voidaan tuoda esille esimerkiksi kriisityyppien tunnistaminen sekä niihin varautuminen erilaisilla suunnitelmilla ja koulutuksilla. Johtajuus nousee esille kriisitilanteissa, sillä silloin on kyseessä epätavallinen tilanne, jonka voittamiseen, selviytymiseen ja uuteen tilanteeseen sopeutumiseen tarvitaan johtajuutta. Johtajilta vaaditaan taitoa muun muassa valmistautua kriiseihin, tehokasta päätöksentekoa koko kriisinhallintaprosessin aikana sekä kykyä suunnitella ja organisoida kriisinhallintaprosessia sekä huolehtia viestinnästä. (Fenera & Cevikb 2015, 697-699).

Kriisillä voi olla useita vaikutuksia, kuten paniikki organisaation sisällä, avainhenkilöiden ja tietojen menetys, korkea työvoiman vaihtuvuus, väärä tieto ja hankaluus ymmärtää psykologisia ongelmia reagointi- sekä palautumisvaiheissa. Organisaatiossa, jossa ei olla valmistauduttu kriiseihin paniikkitilanne tulee kaikille yllätyksenä. Organisaatiolla on hyvä olla olemassa oma kriisinhallintaryhmänsä, johon kuuluvat esimerkiksi turvallisuus-, viestintä- ja lakiasiantuntijoita sekä työntekijöiden edustajia ja johtoryhmää. Kaikkien tehtävät pitäisi olla kirjattu etukäteen. (Vardarlier 2016, 466-469).

Väärän tiedon levittämisellä ja disinformaatiolla on vaikutusta organisaation toimintaan ja suorituskykyyn, maineeseen tai liiketoimintatapaan. Henkilöstöosastolla olisikin syytä olla kriisiviestintäsuunnitelma, jossa käydään läpi kommunikointitavat työntekijöiden, asiakkaiden, median ja muiden osapuolten kanssa. Mahdollisia kriisiviestintäkanavia ovat esimerkiksi organisaation sisäinen intranet, sähköposti sekä ilmoitustaulut. Kriisitilanteessa on mahdollista tai jopa todennäköistä, että väärää tietoa levitetään sosiaalisessa mediassa. Johtajilla onkin merkittävä rooli virheellisen tiedon hallinnoinnissa sosiaalisissa viestintäkanavissa. Henkilöresurssien toiminnan kannalta kriisijohtajuudella on iso merkitys. (Vardarlier 2016, 469).

Grunnan ja Friedman (2017, 80) ovat tutkineet 12 erilaista kriisinhallintaan liittyvää harjoitusta ja koonneet siitä yhteenvedon, jonka tarkoituksena on tunnistaa onnistuneet tekijät harjoitukseen sekä selvittää kuinka harjoitukset voidaan suunnitella ja suorittaa paremmin ja tehokkaammin pienemmällä vaivalla. Tutkittavat harjoitukset ovat olleet simuloituja, pöydän ympärillä läpikäytyjä tai toiminnallisia pienillä osallistujamäärillä. Laajat operatiivisen tason harjoitukset ovat tutkimuksen ulkopuolella.

Kriisinhallinnanharjoituksissa vahvistetaan organisaation kriisinhallintakykyä, sillä tehokas kriisinhallinta ei koske ainoastaan organisaation johtajia. Johtajilla on toki merkittävä rooli kriisinhallinnassa, ja harjoitukset ovat yksi tapa toiminnan testaamiseen. Harjoituksissa on mahdollista tunnistaa tarvittavat parannukset suunnitelmiin sekä kehittää yksilön- ja yhteisön taitoja ja niihin osallistuu strategisen tason ylimmän johdon ohella organisaation henkilöstöä. Varsin vähän on akateemista kirjallisuutta kriisinhallinnan harjoitusten suunnitteluun ja sen vaikutuksista organisaation kykyyn oppia niistä. Harjoitusten suunnittelu ja toteuttaminen tehdäänkin organisaation sisällä, sillä kriisinhallinta koetaan arkaluontoiseksi aiheeksi eikä tiedonjakoa ulkopuolisille aiheesta koeta miellyttäväksi. Harjoituksen jälkeiset loppuraportit antavat jonkinlaisen yhteenvedon harjoituksen kulusta ja sujuvuudesta, mutta niissäkään ei useimmiten ole suunnittelun vaikutuksia arvioitu tarkemmin. Harjoituksen suunnittelussa tehdään esimerkiksi virheitä siinä, ettei aseteta selkeitä ja saavutettavissa olevia tavoitteita tai jätetään laitteiden testaaminen etukäteen tekemättä. (Grunnan & Friedman 2017, 80, 82-83).

Tutkimuksessa käytiin läpi harjoituksia ja todettiin ongelmia harjoituksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi merkittävänä havaintona huomattiin tarve selkeälle ja saavutettavalle harjoitustavoitteelle. Tavoitteita vaaditaan onnistuneeseen suunnitteluun, suorittamiseen ja harjoituksesta oppimiseen. Tavoitteiden on oltava mahdollisia saavuttaa ja ne on päätettävä jo aikaisessa vaiheessa suunnitteluprosessia. Ongelmana on välillä asetettujen tavoitteiden kohtuuttoman suuri määrä tai tavoitteet asetettiin liian myöhään suunnitteluvaihetta, jolloin yksikohtien miettimiselle ei jäänyt aikaa. Harjoituksen lähtötilanteen eli skenaarion valinta ja kehittäminen ovat merkittävä osa suunnittelua, sillä se liittyy asetettuihin tavoitteisiin. Skenaario kuvaa kriisiä ja siihen liittyviä ongelmia. Lisäksi on suunniteltava skenaarion

yksityiskohdat ja realismi. Liian paljon yksityiskohtia yhdessä harjoituksessa voi aiheuttaa osallistujille tietotulvan. Liian yleisluonteinen harjoitus puolestaan ei sido osallistujia, sillä ajatusmalli ”tämä ei koskaan voi tapahtua meille” vaikeuttaa asian syvällisempää tutkimista. Edellä mainittujen havaittujen epäkohtien lisäksi myös osallistujien määrällä ja roolilla on merkitystä. Määrä vaikuttaa harjoituksen muotoon ja skenaarion sisältö riippuu ovatko osallistujat operatiivisissa vai strategisissa tehtävissä. Osallistujien valmistautuminen vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa suorittaa harjoitus. Riittävällä valmistautumisella ja etukäteen materiaaliin tutustumisella, harjoituksesta saa paremmin irti. Valmistelemattomuus aiheuttaa informaatiotulvan ja epävarmuuden harjoitustilanteessa. Niin sanotun harjoituksen kulun johtajan rooli on asiassa pysyvässä sisällössä jakamalla keskusteluvuoroja ja tiivistää asiat pysymään aiheessa. Jotta harjoituksesta saadaan realistinen, on huolehdittava tarvittavien välineiden, kuten tietokoneiden, puhelinten, karttojen tai tietokantojen saatavuudesta. Osallistujien sitouttaminen vaatii harjoituksen järjestettävän heitä kiinnostavalla tavalla. (Grunnan & Friedman 2017, 85-91).

Ruotsissa tehtiin 3,5 vuoden aikana tutkimusta julkisen sektorin riskienhallinnasta ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta. Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää ja toteuttaa menetelmä, joka yhdistää riskienhallinnan ja liiketoiminnan jatkuvuuden hallinnan periaatteet sen luonnollisessa organisaatioympäristössä. Tutkimuksessa käytettiin Action Design Research (ADR) on menetelmää, jonka tehtävänä on edistää teoriaa sekä tuottaa tietoa, miten ongelmia voidaan käytännössä ratkaista. ADR-prosessin lähtökohtana on määritellä käytännössä havaittu ongelma, mutta yksittäisen ongelman ratkaisun sijaan on tarkoitus tuottaa tietoa, kuinka tällaisia ongelmia voidaan käsitellä. Eri toimialojen valmiussuunnittelusta vastaaville tehtiin erilaisia työpajoja, joihin kuului ryhmäkeskusteluja ja näitä seurattiin ja lisäksi kerättiin palautetta vielä kirjallisena ADR-menetelmän kehitystä varten. Strukturoituja haastatteluita tehtiin tutkimuksen aikana useita sekä lähetettiin monia kyselylomakkeita aiheena riski- ja haavoittuvuusarvioinnin (RVA = Risk and Vulnerability Assessment) menetelmä ja prosessi. Järjestettiin myös yli 50 tapaamista ja viestittelyä kriisikoordinaattorien kanssa. Tuloksissa todettiin, että riski- ja haavoittuvuusarvioinnissa on käytössä kolme eri menetelmää, joilla ei ole yhteyttä toisiinsa vaan ovat itsenäisiä prosesseja. Toinen haaste oli RVA-prosessin jatkuvuuden puute. Raportteja täytyi tehdä neljän vuoden välein tarkistettavaksi, jolloin työ tehtiin vasta ennen sitä, jolloin työprosessin pitkäaikainen suunnittelu oli hankalaa. Kolmantena ongelmana oli prosessin hajautuminen osastoittain, jolloin valmiudesta vastaaja henkilö saattoi tuntea työajan ja oman osaamisen riittämättömäksi työmäärään nähden. Myöskään useiden käsitteiden ja termistöjen tietämys oli puutteellista johtuen koulutuksen ja tiedon rajallisuudesta. Haasteiden perusteella parannusehdotuksina todettiin muun muassa lakisäätöjen vaatimusten noudattaminen RVA-menetelmässä, hyödynnetään olemassa olevia menetelmiä, huomioidaan käyttäjäystävällisyys ja yksinkertaisuus sekä hyödynnetään työntekijöiden asiantuntemusta omien työalojensa ydintoiminnoista. (Cedergren & Hassel 2022, 1-4).

3.4 Tunteet osana itsensä johtamista

Itsetuntemus on menestyksekkään johtajuuden merkittävä asia. Itsetuntemuksen taustalla on henkilön persoonallinen kasvu, joka näyttäytyy myönteisenä minäkäsityksenä, terveenä itsetuntoja ja itsensä ja muiden arvostuksena. Itsetuntemuksen ulottuvuuksina Itsejohtajuus on perusta onnistuneelle johtamiselle, sillä siinä pitäisi olla kokemus itsensä hallitsemisesta ja omien rajojen tunnistamisesta. Itsetuntemus auttaa realistisuuteen. (Paasivaara 2010, 16-17, 33,40).

Minäkäsityksiä ovat esimerkiksi myönteinen, jolloin omat vahvuudet ja heikkoudet tai rajoitukset hahmotetaan realistisesti. Luottamusta on itseensä ja omiin valintoihin. Kielteisessä minäkäsityksessä ihminen näkee itsensä negatiivisten määreiden kautta ja altistuu ongelmille tai ottaa ongelmatilanteet ja epäonnistumiset itseensä. Välinpitämättömässä minäkäsityksessä ihminen sulkee itsensä ongelmilta koska ei halua puuttua niihin. Häilyvässä minäkäsityksessä ihmisellä on voimattomuuden tunnetta ja hän yrittää saada hallintaansa sen mitä hän ei sisällään kykene hallitsemaan. (Paasivaara 2010, 44-45).

Tunteiden säätelyn käsitteen ajatuksena on se, että omien ja muiden tunteiden käsittelyssä voi onnistua vasta silloin, kun on tunneälyä, joka koostuu tunteiden tunnistamisesta, ajattelun tukemisesta tunteiden avulla, tunteiden säätelystä sekä tunnetiedon analysoinnista ja ymmärryksestä. Tunteiden säätely siis onnistuu vasta silloin kun omat tunteet ja niiden syyt osataan tunnistaa. Omien tunteiden säätelyn keinot ovat aktiivisia tai ennakkoivia. Aktiivisia keinoja ovat esimerkiksi tilanteen luonteen muuttaminen, uusi näkökulmakeino johonkin asiaan tai kehon reaktioihin vaikuttaminen erilaisissa tunnetiloissa. Ennakoinnissa pyritään välttämään tilanteita, jotka voisivat aiheuttaa tunnereaktion. (Hiltunen 2011, 97, 99).

Kun ajatellaan sellaisia kriisitilanteita, jotka tulevat ennalta arvaamatta kuten vakava sairauskohtaus tai osuminen liikenneonnettomuustilanteeseen, niin tunteena tilanteissa voi olla pelko. Hiltusen (2011, 89) mukaan pelon tehtävänä on suojella ihmisiä. Sen synnyttää sellaiset asiat, jotka tuntuvat uhkaavan elämäämme tai hyvinvointia ja samalla se toimii myös rajoittimena estämään tyhmit toiminnot.

3.5 Oppiminen luo turvallisuusajattelua

Asioita voidaan aina tehdä vain siksi, että on pakko. Mutta jos asioista haluaa hyödyn, on oppimisella suuri merkitys. Koska yritystoiminnalla ja sen tarjoamilla palveluilla on tavoitteena parantaa organisaation, kunnan tai asunto-osakeyhtiön turvallisuutta, on oppimisen teoria otettava osaksi turvallisuusjohtamista.

Kun ymmärretään millä erilaisilla tavoilla ihminen voi oppia ja omaksua uusia asioita, voidaan suunnitella turvallisuusviestintä ja koulutusmateriaali vastaamaan tarpeita. Oppimisen teorian avulla saatuja tietoja käytettiin rakentamaan monipuolinen palveluntarjonta.

3.5.1 Oppimisprosessi

Paane-Tiaisen (2000, 11) mukaan ei ole vain yhtä oikeaa tapaa oppia. Oppimistapoihin vaikuttavat erilaiset tilanteet ja ajat. Ihmisellä voi olla selkeä käsitys ja vakiintunut toimintatapa, mutta Paane-Tiaisen (2000,11) mukaan oppiminen on jokapäiväistä. Se on jokapäiväistä kaiken aikaa tapahtuvaa, eräänlainen prosessi, joka on elämäntilanteen mukaan välillä passiivisempaa ja välillä aktiivisempaa. Oppimisessa ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa. Eri tilanteissa ja erilaisina aikoina voidaan oppia eri tavalla. Ihmisellä voi olla tietynlainen ja selkeä toimintakäsitys, mutta tarvittaessa oppimistilanteisiin voi valita erilaisia tapoja.

Uuden asian saaminen hallintaan ja sen ymmärtäminen ovat oppimista. Oppiminen voi olla mekaanista esimerkiksi mikä on opittua tapaa tehdä oppimistehtäviä. Syventävä oppiminen puolestaan on tarvetta ymmärtää lukemansa ja yhdistää siitä saatu tieto aikaisemmin opittuun. Oppiminen on psykologinen tapahtuma, johon vaikuttavat henkilön kiinnostus ja käsitys ympäristöstä, jossa hän toimii sekä minkä asian hän kokee tarpeelliseksi. Tämän takia asiat eivät ole samanlaisia jokaiselle, vaan näkökulmiin vaikuttavat jo opitut asiat ja näkemykset. (Paane-Tiainen 2000, 13-14).

3.5.2 Persoonallisuus ja älykkyys

Ihmisen persoonalla on merkitystä oppimisessa. Oppimistapahtumaan liittyy useita erilaisia oppijaan liittyviä ominaisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi aikaisemmat tiedot sekä taidot, kaikenlaiset elämän varrella koetut kokemukset, motivaatio, asenteet itseään ja ympäristöään kohtaan sekä opittavaan asiaan. Iso merkitys on myös ympäristöön ja ihmisiin kohdistuneilla tunteilla sekä perintönä tulleina mahdollisuuksina ja persoonallisuuden luonteenpiirteinä. (Paane-Tiainen 2000, 19). Vastaavasti oppimiseen liittyvät vaikeudet ja esteet liittyvät usein persoonaan. Muun muassa piilossa olevat kielteiset asenteet ja kokemukset voivat nousta esille. Näitä negatiivisten puolien erottelua menneen ja nykyisen oppimisaiheen välillä on mahdollista oppia erottamaan. (Paane-Tiainen 2000, 19).

Ihmisellä arvioidaan olevan seitsemän erilaista älykkyiden lajia, jotka painottuvat jokaisella eri tavalla ja osa saadaan perintönä, mutta osa muokkautuu ja vahvistuu elämäkokemuksen myötä. Kielellisen älykkyiden avulla kyetään lukemaan, kirjoittamaan ja viestimään sanoin. Loogisen eli matemaattisen älykkyiden ansiosta voidaan laskea ja järkeillä. Mielikuvien rakentamiseen ja suhdanteiden hahmottamiseen tarvitaan avaruudellista tai visuaalista älykkyyttä. Kinesteettinen eli fyysinen älykkyys liittyy kehon refleksien hallintaan. Musiikillinen älykkyys rytmittää ääntä tai äänen sävyjä. Interpersoonallinen eli sosiaalinen älykkyys ilmenee kykyinä

tulla toimeen ihmisten kanssa. Se ilmenee vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoina. Viimeinen älykkyys on intrapersonallinen eli intuitiivinen älykkyys tai taju. Tämä ilmenee muun muassa älykynä tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet. (Paane-Tiainen 2000, 21-22).

3.5.3 Sosiaalisuus

Oppiminen perustuu sosiaalisen vuorovaikutukseen ihmisen ja toimintaympäristön kesken. Eri-laisia oppimiskäsitteitä ovat behavioristinen suuntaus, kognitiivinen, humanistinen ja konstruktivistinen suuntaus. Metakognitiivisiin prosesseihin kuuluvat muun muassa muisti, tarkkaavaisuus ja ymmärtäminen. Oppimisen, kokemuksen, harjoituksen ja työskentelyn kautta syntyvät korkeatasoinen ajattelu ja toiminta. Kyseessä on pitkä prosessi. Metakognitio on tietoa omasta tietämyksestä eli omaa tapaa käyttää tietoa. (Paane-Tiainen 2000, 44, 47).

Tietoverkossa opiskellaan usein yksin. Verkkokurssia on mahdollisuus käyttää tietyn ajanjakson. Kommunikointi saattaa tuntua varsinkin vähemmän opiskelleista varsin vaikealta, sillä vastapuolta ei näe. Verkko-opiskelussa opinnot ja kommunikointi ovat kirjallista viestintää, mikä voi olla varsin monipuolista. Tietoverkon kautta tapahtuva opiskelu vaatii pitkäjänteisyyttä ja keskittymiskykyä sekä ajankäytön suunnittelua. Verkko-opiskelu vaatii myös ohjaajalta tai kouluttajalta läsnäoloa ja aktiivisuutta tuen ja ohjauksen antamiseen. (Paane-Tiainen 2000, 36).

Kuvio 2: Oppimistapahtuma (Paane-Tiainen 2000, 51)

Oppimisprosessissa (Kuvio 2) oppiminen alkaa toimintaan sitoutumisesta, jossa ensimmäisenä määritelläänkin tavoitteet. Sitten on vuorossa oppimistapahtuman suunnittelu, johon sisältyy toteutustavat. Viimeisenä on arviointi. (Paane-Tiainen 2000, 51).

Aikuisoppijalla on takanaan elettyä elämää, työvuosia sekä mahdollisesti pitkä aika opinnoista. Rogers (2004, 16-19) korostaa, että suurin osa potentiaalisista oppijoista jännittää. Se ei välttämättä ole pitkäkestoista ja voi hälvetä oppimistilanteen aikana. Negatiiviset

koulumuistot voivat mahdollisesti lisätä jännitystä tai ahdistusta. Lisäksi ajatus siitä, että uuden oppiminen tuo ilmi vikoja tai tietämättömyyttä, on osalle varsin vaikea asia.

Etenemisen tempo on oppimisen tehokkuuden kannalta merkittävä asia. Samaan aikaan eteneminen ei ole oppimisen kannalta tehokkain tapa. Yksilöidyn oppimistahdin mahdollistaminen on tehokkaan oppimisen paras keino. Oppiminen on tehokkainta silloin kun tietoa todella halutaan ja tarvitaan sekä tiedetään kuinka sitä voidaan soveltaa käytäntöön. Kyseisen asian hallitsemisesta saa palkinnon. Omia kokemuksia voi käyttää oppimisen pohjana, oppimista voi tehdä omaan tahtiin ja tyyliin. Oppimiseen kannustetaan ja yksilölliset tarpeet huomioidaan. (Rogers 2004, 38, 50).

3.5.4 Henkilökohtaiset ominaisuudet ja oppijatyytit

VAKT-lyhenne tarkoittaa henkilökohtaisia ominaisuuksia näkemiseen, kuulemiseen, tuntemiseen ja liikkeen käyttämiseen. Se on aistien käyttöä oppimisen hyväksi ja erilaiset tavat on hyvä tunnistaa. Visuaalinen ihminen luo kuvia ja muistaa niiden avulla esimerkiksi piirtämällä ja käyttämällä värejä. Oppiminen tapahtuu lukemalla sekä katsomalla kuvia ja videoita muistin toimiessa kameran kaltaisesti. Auditiivinen ihminen pohtii miltä jokin kuulosta prosessoidulla korvillan. Oppiminen onnistuu kuuntelemalla. Kinesteettinen tuntee asiat ja liike on tärkeää osallistumalla, tekemällä ja kokeilemalla. Parhaiten oppiminen tapahtuu tekemällä ja liikunnan avulla. Lisäksi tarvitaan aikaa prosessoida asioita, sillä kinesteettinen ihminen on hitaampi tempoltaan ja puhe etenee harvakseltaan. Taktuaalinen on käsillä tekemistä, jossa asioita selvennetään itselle piirroksin ja graafisin kuvin. (Paane-Tiainen 2000, 60-61).

Kuvio 3: Oppijatyytit (Rogers 2004, 37-38).

Oppijatyypeistä neljä erilaista on kuvattu yllä olevassa kuviossa (kuvio 2). Koulutusta suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että ihmiset oppivat eri tyyleillä ja tämä on pyrittävä huomioimaan koulutuksessa tai materiaalissa. Osallistuja on käytännönläheinen, joka nauttii leikeistä, käytännön toiminnasta sekä kaikesta tehokkaasta ja aktivoivasta. Epämieluisaa on pitkä paikallaanolo, yksintyöskentely, teoreettisuus ja jaarittelujen kuunteleminen. Tarkkailijalle mieluista on seurata sivusta rauhassa ja hätistely toimintaan sekä tiukat aikataulut eivät ole mukavia. Päättelijä on analyttinen ja looginen, jolle mieluista on selkeä rakenne ja selkeys. Kevytmielisyys, päätön hauskanpito, aikataulun ja selkeän rakenteen puuttuminen eivät ole houkuttelevia. Toteuttaja pitää ongelmien käytännöntason ratkaisemisesta ja tiedon soveltamisesta oikeaan elämään. Haihattelu, teoreettisuus sekä menneisyys eivät kiinnosta. (Rogers 2004, 37-38).

3.6 Motivaatio

Asennoituminen asiaan vaikuttaa oppimisen suuntautumiseen. Suuntautumisella ja motivaatiolla on vaikutusta siihen, miten oppimistilanteessa toimitaan tai ne koetaan. Motivaatioprosessissa tahto on vapautta valita. Valintaan vaikuttavat esimerkiksi valitsijan kyky erotella tunteita ja ajatuksia, tunteiden ohjautuvuus, looginen ajattelutapa sekä käytännön toimintakyky. Tarpeet syntyvät jonkin asian sisäisestä epätasapainosta. Valintaan vaikuttavat esimerkiksi valitsijan kyvyt erotella tunteita ja ajatuksia, ajattelun tai suhtautumisen ohjausta tunteilla, tilanteeseen liittyvien tosiasioiden huomiointi sekä looginen ajattelu ylipäätään. Tarpeet syntyvät asian sisäisestä epätasapainosta ja pyrkivät tasapainoon. Arvot ja motiivit ovat asetettuja päämääriä ja halua oppia jotain. Tavoitteet ja aikomukset liittyvät sitoutumiseen sillä asian tärkeys tai esteistä huolimatta tavoitteleminen ovat osa sitä. Itsetehokkuus ja odotukset ovat osa tavoitteiden määrittelyä. Suoritus puolestaan riippuu tavoitteista ja itsetehokkuudesta. Suorittamiseen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset, jolloin se nähdään joko positiivisena ja luonnollisena asiana tai negatiivisena ihmeenä. Palkkioilla vaikutetaan suorittamiseen joko vahvistaen tai heikentäen. Saavuttamalla jotain tai oppimalla jotain koetaan tyytyväisyyttä. (Paane-Tiainen 2000, 24-26).

Puhakaisen (2022) mukaan motivaatio on psyykinen tila, jonka mukaan määräytyy tekemisen kohde ja vireys. Asioiden tärkeysjärjestyksen ratkaisee yksilön oma motivaatio. Motivaatio muodostuu erillisistä motiiveista eli haluista ja tarpeista. Motivoitunut henkilö on positiivinen ja ahkera. Ihmiset saavat motivaationsa eri lähteistä. Tavoitteellinen ihminen saa omansa haasteellisen, mutta mahdollisen päämäärän saavuttamisesta ja nautinnonhakuinen vastavasti tekemiseen kuuluvasta palkkiosta. (Puhakainen 2022).

Motivaatio on merkittävä tekijä oppimisen kannalta. Siihen liittyy hyvin pitkälti mielekkyyden tunne, opittavan asian pitää tuntua merkittävältä ja sen on oltava kiinnostava. Ulkoiset

motiivit ovat käytännöllisiä ja liittyvät johonkin hyödylliseen. Sisäinen motivaatio on muun muassa henkistä kehittymistä ja sisällön kiinnostavuutta. (Paane-Tiainen 2000, 26).

Ilman motivoitumista ei opi tai voi oppia. Jotta voi opettaa aikuisia ihmisiä, on tiedettävä mikä heitä motivoi oppimaan. Lisäksi motivaation puuttuminen tai herpaantuminen on yksi merkittävimmistä syistä, miksi oppiminen epäonnistuu. Aikuisella opiskelijalla on useita motiiveja oppimiselle. Osa näistä on ulkoisia motiiveja, jotka syntyvät, kun oppijan elämäntilanne vaatii uuden oppimista. Esimerkiksi palkankorotus pätevydestä tai uusi työpaikka. Sisäiset motiivit on vaikeampi hahmottaa, koska ne eivät ole yhtä selviä, kuten sosiaalisuus osana muita opiskelijoita. (Rogers 2004, 25-30).

4 Kehittämistyö

Ammattikorkeakouluopetus painottuu työelämään ja sen kehittämiseen. Työelämän tutkimuksen tavoitteena on yhdistää teoria, kokemukset ja ammattikäytännöt tarkoituksenaan palvella työelämää ja aluekehitystä. Siihen sopii osuvasti määritelmä ammatillisuus eli tutkitaan asioita, jotka kuuluvat omaan toimi- tai ammattialaan. Tutkimuskohteina ovat työelämän käytäntöjen kehittäminen, muuttaminen tai mahdollisesti uusienkin käytäntöjen luominen. Tutkimuksen ajatus kohdennetaan siihen millä tavalla tuotettua tutkimustietoa voidaan soveltaa käyttöön, onko mahdollista keksiä uusia sovellutuksia tai miten olemassa olevien tietojen yhdistäminen uuteen tietoon luonnistuu. Työelämän tutkimuksen tarkoitus on yhdistää teoria, kokemus ja ammattikäytännöt. (Vilka 2021, 17-18).

Kehittämisen tavoitteena on muutos, jolla halutaan jotain parempaa tai tehokkaampaa verrattuna aikaisempiin ja olemassa oleviin toimintamalleihin ja -rakenteisiin. Tavoitteellisuus on merkittävä kehittämisen tekijä. Kehittämistoiminnan pohjana ovat tämänhetkiset tilanteiden tai toimintojen ongelmat. Tavoitteena on muutos parempaan, jossa nykyiset asiat muuttuvat määrällisesti, laadullisesti tai rakenteellisesti. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta yhdistää käytännönläheisen kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen tarkastelumallin. (Toikko & Rantanen 2009, 16, 19).

4.1 Opinnäytetyön prosessi

Kehittämistyön saattaminen villistä ideasta testattuun lopputulokseen vaatii useita vaiheita. Opinnäytetyön prosessi käsittää usean kohdan ja sitä voisi verrata projektinhallintaan. Yksi keskeisin asia projektin hallinnassa ja opinnäytetyön kirjoitusprosessissa on aikataulu. Aikatauluilla on Berkunin (2006, 28-31) mukaan kolme päätarkoitusta. Ensimmäisessä sitoudutaan tekemään asiat tietyn suunnitelman mukaan. Toinen tarkoitus on puolestaan kannustaa projektiryhmän jäseniä näkemään työpanoksensa osana kokonaisuutta. Kolmantena tarkoituksena

on tarjota projektiryhmälle työkalu, joka avulla he voivat seurata edistymistä ja työvaiheet voidaan pilkkoa tarpeeksi selkeisiin osiin.

Aikataulu edustaa koko projektia ja sitä koskee kolmasosien sääntö. Projektiin käytettävä aika jaetaan kolmeen osaan. Yksi osa on suunnitteluun, toinen toteutukseen ja kolmas projektin testausta varten. (Berkun 2006, 32-33.) Projektiin kuuluva suunnitelma on eräänlainen prosessi, jossa määritellään ne toimet, joita projektin loppuunsaattamiseksi pitää tehdä. Suunnitelman on pidettävä sisällään ainakin selvitys mitä pitää tehdä, milloin se pitää tehdä ja kuka vastaa sen tekemisestä. (Forsberg ym. 2003, 8.) Osana suunnitelman läpikäymistä projektityön aikana on oltava erilaisia tarkastuspisteitä. Tarkastuspisteet edustavat päätöskohtia projektin eri vaiheissa. Niiden tehtävänä on varmistaa, että projektin toiminnot ovat tehty ja seuraavat suunniteltu ja aikataulutettu ennen toteutuksen aloittamista eli projektin jokaisessa vaiheessa olevat asiat on tehty ennen seuraavan vaiheen aloittamista. (Forsberg ym. 2003, 84.)

4.1.1 Prosessin haasteita

Projektin läpivieminen on aina haastavaa. Berkun (2006, 37) toteaa, että projektin aikataulu on helppo syntipukki asioiden epäonnistumiselle. Aikataululle saatetaan asettaa vaatimuksia, joita ei voida toteuttaa. Mikäli aikataulu laaditaan heti projektin alkuvaiheessa, on siinä kohta vielä monta projektin kannalta tärkeää päätöstä tekemättä. Haasteiden ennakointiin auttaa projektin riskien ja mahdollisuuksien analysointi. Mahdollisuuksien ja riskien hallinta on ehdottoman tärkeitä projektille. (Forsberg ym. 2003, 188.)

Kuten Forsberg ym. (2003, 84) toteavat, liian vähäisten tarkastuspisteiden määrän takia projektin toiminta on hallitsematonta. Tällöin projektin onnistumisen kannalta merkittävien asioiden sivuuttaminen voi pahimmillaan tehdä koko projektista epäonnistuneen. Pinnallisen arvioon tekemisen seuraukset ovat usein pitkäaikaisia ja kalliita. Pinnallisessa arviossa laiminlyödään kriittinen tarkkuus tai hypätään kokonaan tarkastuspisteen yli. (Forsberg ym 2003, 86.)

Berkun (2006, 58) toteaa, että monissa projekteissa liiketoiminnan näkökulma kilpailee teknii-
kan näkökulman kanssa keskenään. Hänen varoittaa, ettei projektisuunnittelu saa koskaan olla vain joko/tai-ajattelua vaan siinä pitäisi voida yhdistää eri osapuolten työpanokset.

4.2 Kehittämistyön tehtävä

Tutkimuksella on aina tarkoitus tai tehtävä. Se voi olla tarkoitukseltaan kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Aina tutkimukseen ei yksiselitteisesti kuulu vain yhtä tarkoitusta ja tutkimustyön edetessä on mahdollista, että tutkimuksen tarkoitus myös muuttuu. Luvuissa

kaksi ja kolme on keskeisimpinä asioina käsitteiden määrittely sekä esimerkiksi aiempien tutkimusten johtopäätökset ja teoriat. (Hirsjärvi, ym. 2009, 138-140).

Kehittämistyö kokonaisuudessaan painottuu kvalitatiivinen tutkimukseen, joka on laadullinen tutkimus vastaten kysymyksiin mitä ja miten. Kiviniemi (2018, 73) toteaa, että laadullista tutkimusta voisi luonnehtia prosessiksi, jossa aineostonkeruun väline on inhimillinen eli itse tutkija, voidaan aineistoon liittyvien näkökulmien ja tulkintojen todeta kehittyvän vähitellen tutkijan tietoisuudessa tutkimuksen edetessä. Kyseessä on myös oppimistoiminnan ymmärtäminen oppimistapahtumana. Lähtökohtana laadulliselle tutkimukselle on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, ym. 2009, 161).

Aihealueen valinta on prosessi, joka voi kestää kauankin, sillä harvoin ensimmäinen aihe on se lopullisin. Pelkkä yleisluonteinen aihe ei riitä tutkimuksen lähtökohdaksi, vaan aiheella täytyy olla rajatumpi ajatus, idea tai juoni. Kirjallisuuskatsaus antaa tutkimukselle perustan. (Hirsjärvi, ym. 2009, 67, 69, 87). Kehittämistyö aloitettiin jo opintojen puolesta välissä valitsemalla aihe. Opintoihin kuuluvien opintojaksojen kehittämistehtävissä pyrittiin tekemään aiheeseen liittyviä kehittämissuunnitelmia, jotka tukivat varsinaisen kehittämistyön sisältöä.

Laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategiana kehittämistyössä on käytetty tutkivaa kehittämistyötä, jossa pyritään ratkaisemaan esimerkiksi käytännön ongelmia ja siinä on tavoitteena vastata johonkin käytännössä havaittuun ongelmaan tai kehittämään jo olemassa olevaa tilannetta paremmaksi.

Turvallisuusmateriaalin luomiseen liittyvässä kehittämistyössä lähtökohtana on omien kokemusten tuomat tiedot, joihin liittyvät myös käytännössä todetut ongelmat esimerkiksi valmiiden pelastussuunnitelmien pohjien osalta. Opinnäytetyön sisältöä pyritään koko kirjoitusprosessin aikana tuottamaan selkeästi ja ymmärrettävästi, jolloin sitä voi lukea myös turvallisuusalaa tuntematon lukija. Opinnäytetyön tuloksena syntyy koulutusmateriaalia, jota sovelletaan käytäntöön.

4.3 Käytetyt metodit

Opinnäytetyönä tehtävään kehittämistyöhön on käytetty aineistoa opintoihin kuuluvien opintojaksojen kehittämissuunnitelmista. Kehittämissuunnitelmia varten on tehty haastatteluja. Haastattelutekniikkoja on useita, kuten yksilöhaastattelu kasvokkain, ryhmähaastattelu, postitetut tai paikan päällä kerätyt lomakehaastattelut tai puhelimesta tehty haastattelu. (Metsämuuronen 2008, 37). Haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, koska siinä ollaan suoraan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Etuna tässä on erityisesti joustavuus aineiston keräämisen vaiheessa. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista vaihdella ja vastausten tulkintaan se antaa hyvät mahdollisuudet. (Hirsjärvi ym. 2009, 204-205).

Toiminnan jatkuvuuden varmistamisen kehittämissuunnitelmaa varten suoritettiin sähköisten etäyhteyksien kautta haastattelu kuntaan. Haastattelussa pyrittiin selvittämään, onko kunnassa suunnitelmaa tilanteisiin, joissa koulu tai päiväkotit ovat äkillisesti pois käytöstä tulipalon takia. Koska selvitystyö tehtiin vain yhteen kuntaan, käytettiin tutkimismetodin haastattelua sen yksilöllisyyden takia. Haastattelu aloitettiin Teamsin välityksellä kunnan johtoryhmän edustajan kanssa, jonka vastuulla on turvallisuus- ja varautumisasiat. Verkkohaastattelun lähtökohtana oli selvittää mitä tarpeita kunnalla on turvallisuus- ja varautumissuunnitelmista ja niiden sisällöstä. Haastattelu oli vapaamuotoinen ilman ennalta pohdittuja kysymyksiä. Koska haluttiin haastattelun ensimmäisessä vaiheessa ainoastaan selvittää lähtötietoina ongelmat, puutteet ja nykyhetken toimintatavat, vapaamuotoinen haastattelu etäyhteydellä koettiin parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Rennossa keskustelutilanteessa sai eniten selville taustatietoa. Samaan tiedonkeruumenetelmää käytettiin myös Strategisen johtamisen- opintojakson kehittämissuunnitelmassa, jossa haastateltiin kunnan edustajaa turvallisuuden vuosikellon tarpeesta. Näitä haastatteluissa saatuja tietoja käytettiin turvallisuusmateriaalin rakentamiseen.

Kun alkutiedot olivat selvitetty, siirryttiin tarkempaan haastatteluun, joiden tarkoituksena oli selvittää nykyhetken tilanne suunnitelmien ja turvallisuuden vuosikellon osalta. Haastattelut toteutettiin sähköpostitse kunnan johtoryhmälle sekä sivistyspalveluihin rehtoreille, varhaiskasvatuksen johtajalle sekä päiväkotien johtajille. Sivistyspalveluista otettiin useampi vastaus, koska kehittämissuunnitelma koski nimenomaan koulua ja päiväkotia. Sähköpostihaastattelu valittiin tiedonkeruumenetelmäksi, koska kysymyksiä käytettiin muutamaa kysymystä, joihin haluttiin vastaajilta avoimina vastauksina omia näkemyksiä ja kokemuksia nykytilanteesta ja millä tavalla tilannetta on mahdollista muuttaa.

Toiminnan jatkuvuuden varmistamisessa johtoryhmälle suunnattu ensimmäinen kysymys käsiteli johtoryhmän jäsenen roolia mittavasta tulipalotilanteesta johtuvassa poikkeustilanteessa. Toinen kysymys koski tämän hetken tietoa valmiista suunnitelmasta tuhoutuneen rakennuksen varalle. Kolmas kysymys käsiteli kunnan tällä hetkellä omistavia rakennuksia, joihin voisi päiväkotit tai koulu siirtyä. Lisäkysymyksenä selvitettiin, onko naapurikuntien kanssa sopimusta väistötiloista toisen kunnan alueella tai onko kunnalla vapaana olevaa tonttia siirrettävälle väistötilalle.

Sivistyspalvelulle suunnatut kysymykset käsitelivät vastaajan roolia poikkeustilanteessa sekä suunnitelmaa, miten korvataan rakennuksen poistaminen käytöstä toisella rakennuksella. Lisäksi kysyttiin, asettaako koulun tai päiväkodin toiminta jotain erityisiä vaatimuksia rakennukselle esimerkiksi ilmanvaihdon, wc-tilojen tai pihan osalta.

Turvallisuuden vuosikellon osalta ensimmäisenä kysymyksenä selvitettiin tämänhetkinen tilanne. Toisena kysymyksenä pyrittiin selvittämään vuosikellojen tarvittava määrä. Kumpi

koetaan tarpeellisemmaksi saada kunnalle yksi yhteinen vuosikello, jossa olisi kaikki kunnan turvallisuuteen liittyvät asiat. Vai koetaanko kunnan edustajien mielestä paremmaksi vaihtoehdoksi jakaa vuosikellon sisältö jokaiselle toimialalle omakseen.

Kolmas kysymys koski vuosikellon sisältöä ja tarkoitus oli selvittää, onko kunnassa jo käytössä jotain listauksia, kuten viranomaistarkastukset tai sisäiset tarkastukset. Neljäntenä kysymyksenä selvitettiin turvallisuuteen liittyviä ongelmakohtia. Viides kysymys koski käytössä olevia viestintäkanavia, joissa vuosikello olisi. Viimeisenä kuudentena kysymyksenä haluttiin kuulla kunnan edustajien toiveita sisällöstä.

4.4 Vastausten sisältö

Sähköpostiin saadut vastaukset koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Vastauksia saatiin noin puolet sekä sivistyspalveluilta että johtoryhmästä, jolloin vastauksiin tuli toivottuja erilaisia näkökulmia. Määrällisesti vastauksia tuli molempiin kyselyihin alle kymmenen, noin 5-6. Kirjalliset avoimet vastaukset analysoitiin. Analyysitavat jäsenellään karkeasti selittämiseen ja ymmärtämiseen. Selittämisessä käytetään usein tilastollista analyysiä ja päätelmien tekoa. Ymmärtämisessä käytetään laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. Avoimiin kysymyksiin analysointitavaksi valittiin ymmärtäminen, sillä avoimia vastauksia on hankala tilastoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 224).

Toiminnan jatkuvuuden varmistamisen suunnitelmaan johtoryhmästä vastasivat kunnanjohtaja ja tekninen johtaja. Sivistyspalveluista kysymyksiin vastasivat rehtori ja varhaiskasvatusjohtaja. Haastattelujen perusteella voitiin todeta, että kunnassa ei tällä hetkellä ole valmista rakennusta otettavaksi välittömästi koulun tai päiväkodin käyttöön. Kunnalla ei myöskään ole valmista suunnitelmaa, jossa on varauduttu tilanteeseen, että joku kunnan kouluista tai päiväkodeista joudutaan ottamaan nopealla aikataululla pois käytöstä.

Kunnanjohtaja myös esitti vastauksessaan huomiona, että onko johtoryhmän jäsenten roolit poikkeustilanteissa nimetty selkeästi asiakirjoihin, kuten valmiussuunnitelmaan, hallintosäätöön sekä tilannekohtaisiin toimintakortteihin. (Kunnanjohtaja 2022). Lisäksi hän nosti esille kapasiteetilaskelmien tekemisen valmiiksi. Koska esimerkiksi koulukiinteistöissä on opetus toiminnan lisäksi muutakin toimintaa, jotka olisivat kunnanjohtajan (2022) mukaan hyvä lisätä etukäteen. Myöskään suunnitelmaa ei ole mistä tilan tai tilat saisi käyttöön. Lisäksi suunnitelmaa tai sopimusta ei lähikuntien kanssa ole heidän tilojen käytöstään.

Päiväkoti tai koulu tilana asettaa lisävaatimuksia. Ilmanvaihto täytyy olla mitoitettu oppilasmäärän mukaan, wc-tiloja on oltava riittävästi ja pihan soveltua jollain tavalla koulun tai päiväkodin käyttöön esimerkiksi päiväkodin osalta aidattu piha. Lisäksi kouluissa on eritysluokkia, joita ei voi ajatella etäopetukseen. (Rehtori & varhaiskasvatusjohtaja 2022).

Turvallisuuden vuosikellon osalta vastauksissa kävi ilmi, että eri toimialoilla ei ole käytössä sellaisia. Johtoryhmälle on tehty oma vuosikellonsa, mutta siinä on ainoastaan valmiusasiat otsikkotasolla (Kunnanjohtaja 2022). Vastauksissa nousee esille, että vuosikelloja voisi olla useita. Yksi koko kunnan yhteinen ja sen lisäksi jokaisessa yksikössä ja toimialalla lisäksi omansa. Yhteisen vuosikellon tarkoituksena olisi saada tieto kulkemaan ja tiedetään mitä tapahtuu ja koska. (Tekninen johtaja 2022). Johtoryhmän näkökulmasta riittää tieto, että turvallisuuteen ja valmiuteen liittyviä asioita hallitaan toimialoilla ja esimerkiksi raportointisysteemi olisi helppo versio, josta nähdään, onko toimialojen tavoitteet saavutettu (Kunnanjohtaja 2022).

Tällä hetkellä tehdään erilaisia määräaikaista tarkastuksia turvallisuuslaitteistoille ja viranomaisten ilmoituksista. Lisäksi käydään läpi turvallisuusohjeita. Vastauksissa nousi esiin huoli turvallisuuden laajuudesta ja sitä kautta siitä, että kaikki asiat huomioidaan tai kaikista olisi olemassa suunnitelmia. Lisäksi pitäisi tarkemmin jäsentää mitä asioita turvallisuuteen kuuluu, vastuuhenkilöt ja tavoitetasot sekä raportointi (Kunnanjohtaja 2022).

Valmista sähköistä pohjaa tai viestintäjärjestelmää ei ole valmiina. Kunnalla on käytössä Teams, johon vuosikello ja siihen liittyvä materiaali on helppo liittää. Toiveina vastauksissa esitettiin helppoa hankesuunnitelmaa ja lakien edellyttämät tarkastukset listattuna.

Opintojaksoilla tehdyt suunnitelmat toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta tulipalotilanteessa sekä strategisena johtamisena turvallisuuden vuosikello toimitettiin keväällä kunnan edustajalle, jolta pyydettiin myös palaute molempien suunnitelmien sisällöistä. Asiakaspa-lautteen perusteella kehitetään kesällä turvallisuuden vuosikellon pohjaa yritystoimintaa varten. Toiminnan jatkuvuuden varmistamisen suunnitelmapohja oli asiakkaan mukaan tarpeeksi laaja, monipuolinen ja useita näkökulmia sisältävä. Tätä pohjaa käytetään sellaisenaan yritystoiminnassa.

4.5 Business Model Canvas

Business Model Canvas on työkalu, jonka avulla voidaan suunnitella liiketoimintamallia tai ansaintalogiikkaa. Se antaa suunnittelulle pohjan, josta voidaan luoda liiketoimintaa. (Innokylä 2022).

Kuvio 4: Business Model Canvas (Duunitori)

Arvolupauksena asiakas saa palvelua, joka koostuu ammattitaitoisesta avusta yksilöllisten suunnitelmien turvallisuuden hallinnan suunnitteluun, varautumiseen ja riskinarviointiin. Turvallisuussuunnittelu helpottuu valmiilla pohjilla, tarvittavat tiedot voidaan koota samaan kalenteripohjaan ja ongelmiin saa selkeästi ja ymmärrettävästi vastauksia. En halua käyttää ammattilaiskieltä tai olettaa, että asiakas on jo valmiiksi turvallisuuden ammattilainen. Haluan madaltaa kynnystä pyytää neuvoja, jotta arjen turvallisuus ja onnettomuuksista selviytyminen parantuisivat.

Asiakaskunnan saamisen ja markkinoinnin isona etuna näen jo olemassa olevasta palkkatyöstä hankitut kontaktit ja verkostot. Näitä ovat esimerkiksi yritysten ja organisaatioiden turvallisuuspäälliköt tai asiantuntijat sekä muut organisaation turvallisuudesta vastaavat henkilöt. Palkkatyössä keskustelen päivittäin turvallisuudesta asiakkaiden kanssa. He ovat oppineet tuntemaan työtapani, ammattiosaamiseni ja asiakaspalvelutaitoni vuosien aikana. Asunto-osakeyhtiöiden osalta isännöitsijät ovat ehdottomasti tärkeä avainkumppani. Isännöitsijöiden yhteystiedot löytyvät helposti ja heidän kanssaan tekee vuosittain paljon yhteistyötä. Lähtökohdaisesti tärkeimmiksi yrityksen alun avainkumppaneiksi näen kaikki nykyiset tahot, joiden kanssa teen jo työtä turvallisuusasioissa. Uusien asiakassuhteiden luominen onnistuu esimerkiksi menemällä erilaisille messuille ja muihin tapahtumiin tai yhtiökokouksiin. Sosiaalisen median omien sivujen kautta on mahdollista luoda asiakassuhteita olemalla helposti lähestyttävä.

Asiakassegmenttejä ovat kunnat ja kaupungit sekä esimerkiksi seurakunnat, joilla on organisaatioissa useita eri toimialoja. Kriisi- ja poikkeustilanteissa näillä organisaatioilla on tehtävänä. Monesti organisaatorakenne voi olla pieni, jolloin turvallisuudesta tai varautumisesta huolehditaan oman työn ohessa. Tällöin ulkopuolisen apu suunnitelmapohjille on pienempi kustannus kuin palkata oma turvallisuusasiantuntija. Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen on tärkeää myös pk-yrityksille, sillä toimeentulo on kiinni yrityksen toiminnasta. Pienemmissä yrityksissä turvallisuusasiat on jaettu usein eri henkilöille, kiinteistön turvallisuus voi olla useinkin alihankkijan hoidossa. Turvallisuuden vuosikellon avulla on mahdollista sisäistää kaikki yrityksen tai organisaation turvallisuusasiat, kun on useita toimialoja, kiinteistöjä tai alihankkijoita. Asunto-osakeyhtiöt hyötyvät pelastussuunnitelmapohjasta, jossa on kiinnitetty huomiota myös onnettomuustilanteista selviämiseen ennaltaehkäisevän työn lisäksi.

Avainkumppaneista tärkein on oma puoliso, jolla on taloushallinnon osaamista. Toiminta on alkuvaiheessa sivutyötä varsinaisen palkkatyön rinnalla ja on odotettavissa asiakasmäärien olevan alussa pieniä. Asiakaskontakteja varten verkkosivujen luomiseen tarvitaan mahdollisesti ammattilainen, joka voisi rakentaa yritykseni näköiset verkkosivut ja blogin.

Kriittisenä resurssina on muutama asia. Kunnollisen kannettavan tietokoneen hankinta luo valmiudet tehdä töitä missä vain, myös webbikamera ja mikrofoni etänä tehtäviin palavereihin on hankittava. Materiaalisten hankintojen lisäksi kriittisiä resursseja ovat ajankäyttö ja oma jaksaminen. Palkkatyön ja perheen lisäksi on osattava jakaa aikaa myös alkuun sivutoimiselle yritystoiminnalle. Ajatuksena on tehdä yrityksen töitä aamuisin ennen palkkatyön aloittamista. Myös illat ja osittain viikonloput on varattu yritystoimintaan. Tähän liittyykin hyvin vahvasti tärkein resurssi koko yritystoimintaan nimittäin oma jaksaminen. Jaksaminen on voimavara, kun itsensä johtaminen ja työn organisointi ja suunnittelu ovat kunnossa. Mutta kun töitä ottaa suunniteltua enemmän, kärsii siinä vain oma jaksaminen, jolloin työn teho laskee.

Kriittisinä tehtävinä on tarjotun materiaalin luominen, markkinointi, asiakaspalvelu ja laskutus. Turvallisuuden vuosikellon pohja on valmis materiaalityö, josta asiakas muokkaa itselleen sopivan. Pelastussuunnitelmapohja varautumisasiolla rakentuu myöhemmässä vaiheessa. Onnettomuuden jälkeisen toiminnan jatkuvuuden varmistamisen suunnitelma tehdään aina asiakkaan tarpeiden mukaan, joten tämän osalta materiaalia tehdään aina haastattelusta aloittaen. Markkinointikanavia on tietysti useita. Suunnitelmissa on käyttää omia luotuja verkostoja aluksi, koska tutuista asiakkaista on helppo lähteä liikkeelle. Uskon varsinkin toiminnan jatkuvuuden suunnitelmalle olevan tarvetta. En ole arka esittelemään osaamistani ja ensimmäisenä on suunnitelmana laittaa esittelyviesti seurakunnille ja kuntiin tai kaupunkeihin. Uskon vahvasti työn tulokseen ja niin sanottuun puskaradioon, jotka auttavat markkinoinnissa. Selkeät kuvaukset palveluista verkkosivuilla antavat lukijalle jo tiedon voinko auttaa häntä ongelmassa. Lisäksi blogi, johon kirjoitan ymmärrettävästi turvallisuudesta, on osa markkinointia.

Yksityisyrittäjänä asiakaspalvelu on isossa osassa työtä ja siinä on selkeä tavoite. Haluan, että asiakas kokee saaneensa ongelmaansa jonkinlaisen vastauksen. Jos osaan auttaa, kerron millä tavalla sen voin tehdä. Mikäli en osaa auttaa, se on tärkeä tuoda esille, koska halua asiakkaan muistavan rehellisen palvelun virheellisen ohjeistuksen sijaan. Laskutusta en halua ulkoistaa koska on erittäin tärkeä tietää itse oman yrityksen taloustilanne koko ajan. Talouden suunnittelu kuuluu osaksi yritystoimintaa, vaikka se olisikin sivutoimista.

Yrityksen kulurakennetta eivät rasita isot ostettavat tavaramäärät tai raaka-aineet sekä erilliset työtilat. Kulurakenteessa on huomioitava palkat ja niihin liittyvät kustannukset sekä palkkiot. Työvälineitä muun muassa musteet ja paperit sekä puhelin ja siihen liittyvät kulut. Itsensä kehittäminen ja kouluttaminen on varattava rahaa, samoin esimerkiksi lisenseihin koulutuksien pitoa varten. Verkkosivu on isoin kertaluonteinen kuluerä, jos sen haluaa ammattilaisella teettää. Suurin osa työstä pyritään tekemään kotona etäyhteyksin ja puhelinlaskut ja Internet-yhteydet ovat kuukausittainen kulu. Kassavirta koostuu palvelujen myynnistä. Valmiilla suunnitelmapohjilla ja muilla materiaaleilla on kaikille ostajille sama kiinteä hinta. Yksilöllisissä suunnitelmissa sopimusten mukaisia tuntiveloituksia.

4.6 SWOT-analyysi

Kuvio 5: SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on yritystoiminnan analysointimenetelmä. Sen avulla voidaan selvittää yrityksen vahvuudet ja heikkoudet sekä tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat. (Suomen Riskienhallintayhdistys). SWOT-analyysissä vahvuudeksi havaittiin vahva osaaminen aihealueeseen liittyen. Osaaminen muodostuu turvallisuusalan korkeakoulututkinnoista sekä lisäkoulutuksesta

ja työelämässä usean vuoden viranomaistyöstä. Opiskelujen ja työn kautta on muodostunut laaja verkosto, jota on mahdollista hyödyntää asiakashankinnassa. Lisäksi verkoston kautta löytyy lisää turvallisuusalan osaamista, jos itse ei asiakkaan ongelmassa voi auttaa. Omanlainen markkinointi lähtee siitä, että otan itse yhteyttä organisaatioihin ja esittelen heille mahdollisuutta päivittää turvallisuussuunnitelmia. Lisäksi blogin kirjoittaminen on erilainen tapa saada lukijoista potentiaalisia asiakkaita.

Heikkouksia on hinta ja aika. Koska yritystoiminta on alkuun sivutoimista, palkkatyön lisäksi täytyy osata ottaa perhe-elämä huomioon. Itsensä johtaminen, projektien hallinta ja tehokas ajankäyttö voivat osattuina asioina olla vahvuuksia ja osaamattomina heikkouksia. Hinnoittelu palveluista, joita markkinoilla on vähänlaisesti, on vaikeaa.

Mahdollisuuksia on sisällöltään uudet ja erilaiset palvelut, joiden tarjonta on vielä vähäistä. Tällä hetkellä varautumiseen liittyvät tarpeet ovat nousseet valtakunnallisesti ja kansainvälisesti esille, joten tarpeellisuus suunnitelmapohjien tarjontaan on ajankohtainen.

Uhkina on luonnollisesti kilpailutilanteet. Pienyrittäjällä ei ole käytössä resursseja tai rahaa saman verran, kun isommilla yrityksillä. Lisäksi vallitseva taloustilanne inflaation noustessa ja energian kallistuessa näkyy ehdottomasti myös organisaatioiden taloudessa ja päätöksissä mihin rahoja käytetään. Taloustilanne heijastuu paitsi potentiaaliin asiakkaisiin myös omaan yritykseen. Erityisesti alkupääomaa ei ole, joten aloitetaan suunnitelmien tekemisestä ja edetään pääoman karttuessa verkkokauppaan.

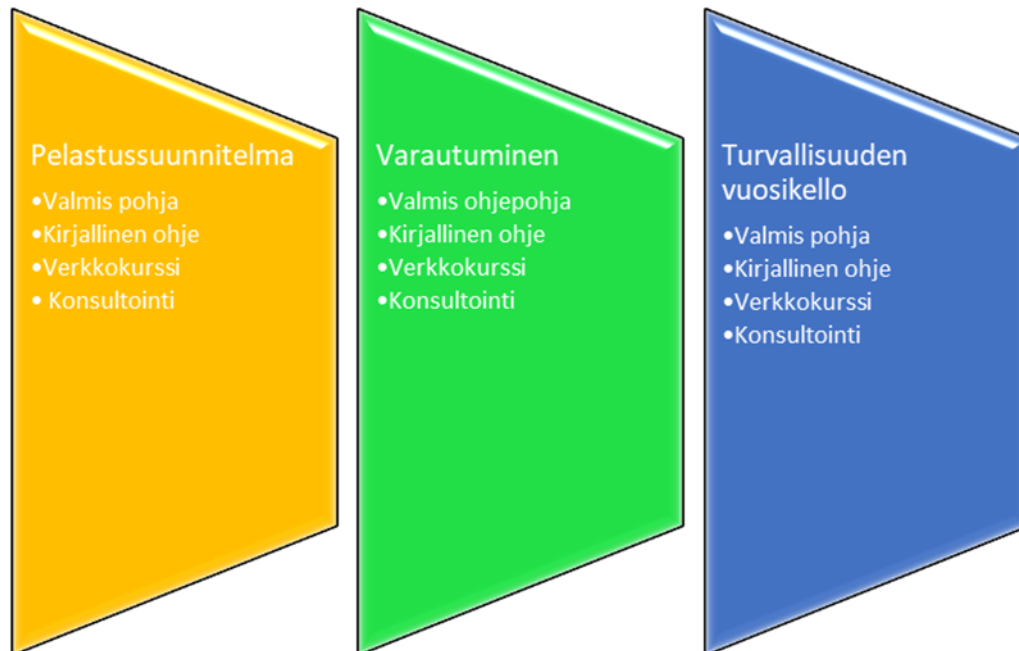
5 Tulokset

Kehittämistyön tuloksena kehitettiin erilaisia turvallisuusmateriaaleja ja toimintatapoja niiden jalkauttamiseen. Tänä päivänä verkkokurssit, sähköiset lomakkeet ja etäpalaverit ovat normaaleja toimintatapoja. Tämän takia koulutusmateriaali on suunnitelmissa tulla myös sähköisesti saataville, jotta sen ostaminen helpottuu. Näitä etänä toteutettavia toimintatapoja on hyvä käyttää hyödyksi, mutta ei voi unohtaa sitä, ettei kaikille ole luonnollista asioida ja oppia vain virtuaalisesti. Siksi kasvokkain tapahtuvaa koulutusta ja neuvontaa ei rajata pois.

Lisäksi toiminnan jatkuvuuden varmistamisen materiaaliin sisältö on tarvittaessa osattava räätälöidä kuuntelemalla asiakkaan tarpeita, sillä riskejä on erilaisia ja toimintoihin liittyvät vaatimukset vaihtelevat. Erilaiset onnettomuustilanteet ja niihin varautuminen sekä toiminnan jatkuvuuden varmistaminen vaativat erilaisia suunnitelmapohjia ja erilaisen taustatyön tekemistä.

5.1 Julkaistava materiaali

Materiaali jaetaan kolmeen osa-alueeseen pelastussuunnitelmaan, varautumiseen ja turvallisuuden vuosikelloon.

Kuvio 6: Turvallisuusmateriaalin sisältö

Jokaiseen kokonaisuuteen on suunnitteilla erilaisia palvelukokonaisuuksia. Pohja valmiille pelastussuunnitelmalle rakennetaan käyttäen hyödyksi vuosien varrella luettujen pelastussuunnitelmien sisällöissä todettuja ongelmia. Vuosikellon sisältöä räätälöidään hieman erilaisille asiakkaille sopiviksi, sillä vastuut ja velvoitteet ovat erilaisia kunnissa tai yrityksissä kuin asunto-osakeyhtiöissä. Koska verkkokurssi ei ole aina paras mahdollinen oppimiskeino, on mahdollisuus myös yksilöityyn asiantuntijan palveluun.

Jokaiseen pohjaan tehdään seikkaperäinen kirjallinen ohje, joka sisältää esimerkkejä mitä asialla tarkoitetaan tai asiaan liittyviä kysymyksiä. Valmiita pohjia löytyy jo nyt paljon, mutta niistä ei saa yksilöityä jokaiselle täysin omanlaista, siksi olen valmiiden jo täytettyjen pohjien toimivuuden suhteen epäileväinen.

Kirjallisen pohjassa olevan ohjeistuksen lisäksi tarjoan verkkokurssia, jossa käydään tarkemmin läpi, miten kyseistä pohjaa käytetään, mitä siihen kirjoitetaan ja millä tavalla pohjan täyttäminen auttaa turvallisuuden luomisessa. Lisäksi olisi erillinen verkkokurssi ihan yleensä pelastussuunnitelmien tekemiseen ja sisältöön ihan mihin tahansa pohjaan tehtynä.

5.2 Haasteet

Teoriaosuudessa on käyty läpi erilaisia tapoja oppia sekä erilaisia oppimistyyliä. On painotettu opiskelijan motivaation tärkeyttä, mutta muistutettu myös aikuisopiskelijan jännittämisestä ja mukavuusalueelta poistumisesta. Lähtökohtaisesti turvallisuus on minulle tapa ajatella asioita, kouluista ja eletystä elämästä opittuja kokemuksia. Kun tavoitteeni on jakaa näitä ajatuksia eteenpäin, on minun osattava huomioida useita edellä mainittuja asioita, jotta oppimisesta voisi hyötyä mahdollisimman moni.

Teoria osoittaa, että työtä on tehtävä paljon, jotta ajatuksesta saisi valmiita materiaaleja. Materiaalien sisällön lisäksi on osattava tehdä esitystapoja ja erilaisia palvelukokonaisuuksia, koska yksi asia onnistuu toiselta mutta ei taas sovi toiselle. En halua, että materiaalin vaikeus estäisi kohdeyleisöä oppimasta lisää turvallisuudesta tai varautumisesta.

Oppimisen suurempia rajoitteita ovat vanhat uskomukset ja opitut tavat. Työskentelytavat ovat vuosien saatossa opittuja asioita, jotka ovat sitä vaikeimpia muuttaa mitä enemmän työskentely- ja kommunikointitavat on automaattisesti tapahtuvia toimintoja. Käyttäytymis- ja toimintamallien sisäistäminen on kestänyt vuosia, jolloin niiden nopea muuttaminen ei onnistu. Toisaalta kun vanhoista tavoista kykenee oppimaan pois, voi niitä käyttää mahdollisuuksia luoviksi. (Paane-Tiainen 2000, 16).

Paane-Tiainen ja Rogers tuovat molemmat esille sen, että oppimistyyliä on erilaisia ja motivoiminen on kaikista tärkein asia sujuvan oppimiskokemuksen saavuttamiseksi. Ihmisen motivoiminen turvallisuuteen on vaikeaa, sillä Puhakainen (2022) toteaa, että ihmistä ei voi ulkopuolinen motivoida vaan halu tulee yksilöltä. Ihmisellä olevat asenteet ovat varsin pysyviä ja niitä ei helposti voi muuttaa. Yksilön mielipiteen muuttaminen on helpompaa verrattuna kokonaisen ryhmän toiminnan muuttamiseen. Asenteiden ja motivaation ohella ihminen on helpommin negatiivinen kuin positiivinen. Helpommin huomataan negatiiviset asiat kuin positiiviset. (Puhakainen 2022).

Edellä mainitut asiat ovat mahdollisia haasteita, jotka vaikuttavat ihmisen tai organisaation haluun oppia turvallisuudesta. Eräänlaisena haasteena itsessäni näen myös Puhakaisen (2022) listaamat sosiaaliset taidot, jotka turvallisuustyössä vaaditaan. Kyky ymmärtää muita, palveluallttius, yhteisötuntuma, vaikuttaminen ja turvallisuusviestintä ovat vaativia osa-alueita, jotka minun turvallisuusasiantuntijana ja palvelun tuottajana pitäisi hallita.

6 Yhteenveto

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää erilaisille asiakasorganisaatioille turvallisuusmateriaaleja, joiden avulla asiakkaat voivat ennaltaehkäistä onnettomuuksia riskinarvioinnilla,

varautua onnettomuustilanteisiin ja niiden jälkeiseen toimintaan sekä materiaalien avulla luoda yksinkertaisia suunnitelmia ja kalentereita kohti parempaa turvallisuuskulttuuria ja arkea.

Tutkimuksen lähtökohtana on miksi tätä palvelua tarvitaan? Onko olemassa olevissa palveluissa jotain vialla, ovatko ne liian samanlaisia tai puuttuuko niistä jotain olennaista? Minkälainen turvallisuusmateriaalin tai turvallisuusasiantuntijan palvelu pitäisi olla, jotta se hyödyttäisi asiakasta? Voiko turvallisuusajattelua parantaa ja onko niin sanotun maallikonkin mahdollista oppia ymmärtämään turvallisuudesta ja riskienhallinnasta? Miten voidaan tehdä sellainen kirjallinen ohje, jota kaikki voivat ymmärtää? Voiko yritys menestyä, tuonko jotain erilaista osaamista? Näistä kysymyksistä lähdin selvittämään onko ajatukseni erilaisesta turvallisuusmateriaalista mahdollinen ja realistinen vai täysi fiasko.

Lähtökohtana yrityksen syntymiselle olivat omat kokemukset viranomaistyössä ja niissä havaitut haasteet. Pelastussuunnitelmapohja on tehty yleiseksi, jota jokaisen on helppo täyttää, mutta josta samalla puuttuu tärkeimmät asiat, kohteen yksilöllinen riskinarviointi ja suunnitelma miten toimintaa voidaan jatkaa onnettomuuden sattuessa. Pelkästään toiminnan jatkuvuuden varmistamisen suunnitelma isossa organisaatiossa, kuten kunnassa, jossa on useita eri toimialoja, on erittäin iso ja monta asiaa on osattava ottaa huomioon. Organisaatioissa on usein useita eri henkilöitä, joiden työnkuvaan kuuluu osittain turvallisuus. Joko turvallisuussuunnitelmien tekeminen tai kiinteistön turvallisuus. Muistettavaa on paljon ja vastuuhenkilöiden tietäminen voi jopa organisaation sisällä olla epätietoista.

Kehittämistyötä tehtiin pilotoimalla jo opintojaksojen kehittämissuunnitelmina tehdyt materiaalit. Kehittämistyö toteutettiin toiminnan jatkuvuuden varmistamisen kehittämissuunnitelmana sekä turvallisuuden vuosikellon kehittämissuunnitelmana samaan kuntaan. Kehittämistyöt toteutettiin alkuun haastatteleamalla kunnan edustajaa Teamsilla ja selvittämällä onko suunnitelmille tarvetta. Tarpeellisuuden tultua esille suoritettiin sähköpostitse avoimilla kysymyksillä haastattelut kunnan johtoryhmään ja toimialan edustajille. Vastauksien pohjalta rakennettiin kehittämissuunnitelmat kuntaan. Suunnitelmista pyydettiin asiakaspalautteita ja niiden perusteella muokattiin tarvittavilta osin materiaalia yritystoimintaa varten.

Materiaalin lisäksi kehittämistyössä painotettiin liiketoiminnan suunnittelua. Suunnitteluvaiheessa työkaluina käytettiin Business Model Canvasia ja SWOT-analyysiä, joiden avulla liiketoiminnan pohjaa lähdettiin miettimään. Lukiessani teoriaa erityisesti sinisen meren strategian ajatusmallista oli varsin paljon hyötyä. Oivalsin, että mielikuvituksella ja oman mukavuusalueen ulkopuolelle astumisella voi saavuttaa merkittäviä ja pitkävaikutteisia tuloksia. Yrityksen toiminnan parantamiseen ei tarvita isoja kustannuksia, hirveitä säästöjä tai useita vuosia suunnittelutyötä. Kun astuu asiakkaan saappaisiin ja selvittää, mikä on heidän

ongelmansa, mitä he tarvitsevat ja mitä siitä haluavat maksaa, on mahdollisuus tehdä liiketoiminnasta, palvelusta tai tuotteesta kilpailijoista erottuva kokonaisuus.

Vastauksena kysymykseen tarvitaanko tällaista palvelua niin kyllä. Saamassani asiakaspalautteessa jo yhdestä suunnitelmarungosta tuli esille kiitollisuus siitä, että joku miettii asiat monelta kantilta valmiiksi, jolloin varsinaisen suunnitelman tekeminen helpottuu ja kynnyksen aloittamiseen madaltuu. Nykyisiin palveluihin kun tekee pieniä muutoksia, seuraa nykyhetkeä ja kuuntelee omassa työssä sekä verkostoissa esiin tulleita asioita, huomaa erilaisen turvallisuuspalvelun rakentamisen olevan varsin yksinkertaista. Asiakkaalla on ongelma, johon hän kaipaa apua. Minun asiantuntijana on osattava kehittää uusia suunnitelmia, ohjeita tai materiaaleja, jotka vastaavat useisiin ongelmiin. Uskon yrityksen menestyvän, sillä turvallisuusajattelua voi tehdä myös ymmärrettävästi ihmisenä ihmiselle.

6.1 Työn vahvuudet ja heikkoudet

Työn vahvuutena on työkokemuksen kautta todennetut ongelmat. Kehittämistyötä ei ole tehty vain opinnäytetyön pakollisuuden takia vaan arkipäiväisten ja todellisiin vaikeuksiin vastaavana tarpeena. Vahvuutena työssä näen yritystoiminnan perustamisen. Koska teen työn itselleni ja omaa yritystoimintaani varten, perehdyn yrityksen perustamiseen ja siihen liittyviin uhkiin ja riskeihin huolellisesti enkä ajattele vain mahdollisuuksia. Samoin materiaalien sisältöä on joutunut työn edetessä miettimään tarkasti ja muuttamaan ensimmäisiä suunnitelmia sisällöstä ja aikataulusta.

Heikkoutena on kehittämistyön yksipuolisuus. Vaikka taustatekijänä ja koko kehittämistyön ajatuksen lähtökohtana on oma kokemus, näen sen vahvuuden ohella myös heikkoutena. Kun lähtökohtana on oma kokemus, ei työllä ole samanlaista tilastollista näyttöä, kun jossain laajassa tutkimuskyselyssä. Vuosittain Sisäministeriön ylläpitämään pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastointi-järjestelmään kirjataan aina tapahtuneet onnettomuudet, kuten tulipalot. Mutta onnettomuuksista selviämistä ei tilastoida eikä sitä ole edes helppo tehdä. Tämän takia tilastointia ei kaikkeen kehittämistyön sisältöön voi toteuttaa. Haastatteluja tehtiin pienellä otannalla. Laajemminkin voisi tehdä, mutta työssä tulee selkeästi esille työelämälähtöinen tarve.

6.2 Työn luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on mahdollista toteuttaa useilla erilaisilla mittaus- ja tutkimustavoilla. Reliaabelius on tutkimuksen toistettavuus. Tämä voidaan todeta esimerkiksi silloin, jos samaa henkilöä tutkitaan useassa eri tutkimustyössä ja saadaan sama lopputulos. Validius eli pätevyys on myös tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Se on tutkimusmenetelmän kyky tai mittari juuri siihen mittaukseen mitä kuuluukin mitata. Ne eivät aina vastaa sitä, jota tutkija kuvittelee mittaavansa. Hyvä esimerkki tästä on kyselylomakkeet, joiden

kysymykset on ymmärretty eri tavalla kuin tutkija on ne ajatellut. Vastaukset jos käsitellään tutkijan eikä vastaajan ajattelumallin mukaisesti, ei tulokset silloin ole päteviä tai tosia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-232). Tämän opinnäytteen kehittämistyössä käytettiin avoimia kysymyksiä ja vastaukset oli mahdollista antaa useilla lauseilla. Väärinymmärryksen mahdollisuus pieneni sekä vastaajalla kysymyksen ymmärtämisessä että tutkijalla vastausta analysoidessa.

Laadullisen tutkimuksen kohdalla luotettavuus lisääntyy silloin kun tutkija kertoo tarkasti tutkimuksen toteutuksesta. Se koskee jokaista tutkimuksen vaihetta. Aineiston hankintaan liittyvät olosuhteet tulisi kertoa selkeästi ja rehellisesti. Aineiston keruuvaiheessa esimerkiksi haastatteluista kuvaillaan minkälaisissa olosuhteissa ja paikoissa haastattelut tehtiin. Analyysivaiheessa on keskeistä luokittelujen tekeminen, kun kyseessä on laadullinen tutkimus. Luokittelujen perusteet ja alkujuuret on tuotava esille tutkimuksessa. Tulosten tulkintaan liittyy myös vaatimuksia. Tutkimuksessa tulisi käydä ilmi millä perusteella tutkija esittää tulkintoja ja mihin päätelmät perustuvat. (Hirsjärvi ym. 2009, 232).

Kehittämistyön toteutusta käydään läpi luvussa neljä. Työssä käytetään tutkimusteoriaa tukemaan haastatteluista saatuja tietoja. Haastattelut suoritettiin etukäteen rajatulle henkilöstölle, jotka työnsä tai virkansa puolesta ovat vastuussa turvallisuudesta ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta. Kehittämistehtävää ei tehty kenellekään toimeksiantona eikä siihen saatu rahoitusta mistään. Työ on toteutettu omista työelämän lähtökohdista ja rakennettu matkalla yritystoiminnan suunnitelmaksi.

Tieteellinen tutkimus voi olla ainoastaan silloin eettisesti asianmukainen ja luotettava sekä tulotulokset uskottavia, kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvää tieteellistä käytäntöä on noudatettava koko tutkimustyön prosessissa ja se velvoittaa kaikkia tutkimuksen tekijöitä. Tutkimusetiikka on yleiset sovitut ohjeet ja säännöt ammattiverien kuten ammatti- ja lähialojen edustajien kannalta ja siinä toimitaan tiedeyhteisön hyväksymien toimintatapojen mukaisesti eli rehellisesti, huolellisesti ja tarkkaavaisesti tutkimustyössä, tulosten kirjaamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja tulosten analysoinnissa. Tiedonhankinnassa on käytetty oma alan kirjallisuutta, ammattikirjallisuutta, havainnointia ja oman tutkimuksensa analysointia. Hyvässä tieteellisessä käytännössä tutkija näyttää osaamisensa tutkimuksellaan tutkimusmenetelmien, tiedonhankinnan ja tutkimustulosten järjestelmälliseen hallitsemiseen. Tämän lisäksi tutkimustulosten on vastattava tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset eli työn on tuotettava uutta tietoa tai siinä on käytävä ilmi, miten olemassa olevaa tietoa hyödynnetään tai yhdistetään uudella tavalla. Tutkijan on käyttäydyttävä myös vilpittömästi ja rehellisesti eli kunnioittaa muiden tutkijoiden saavutuksia, esittää lähdeviittaukset oikein sekä olla kopioimatta suoraan toisen tekstiä. (Vilka 2021, 41-42; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Kehittämistyö on eettisesti asianmukainen, sillä siinä on käytetty tutkimusartikkeleita ja kirjoittajalla on vahva osaaminen

aihealueesta ja ymmärrys ammattialasta. Työssä on hyödynnetty työelämälähtöisyyttä, tuotu esille useassa kohdassa siihen liittyviä ongelmia sekä esitetty ratkaisumahdollisuuksia.

6.3 Jatkotutkimusten mahdollisuus

Jatkotutkimukselle olisi useitakin erilaisia mahdollisuuksia. Liiketoiminnallisesti voisi selvittää, millä tavalla pienyrittäjällä on mahdollisuus kilpailla markkinoilla isojen toimijoiden rinnalla. Tai markkinointimielessä, miten yrityksen brändi pitäisi muodostaa niin, että se erottuu kilpailijoista ja kuinka tämä on mahdollista tehdä ilman markkinointialan koulutusta.

Kehittämistyönä syntyvistä palveluista on mahdollista tehdä useitakin jatkotutkimuksia. Pelastussuunnitelmasta voisi tutkia muutaman vuoden sisällä onko varautumiseen liittyvät kysymykset suunnitelman lopussa auttaneet asunto-osakeyhtiötä tai muita organisaatioita viemään suunnitelmaa astetta pidemmälle ja onko tämä koettu hyödylliseksi.

Kuntien varautumisen ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta saisi useita tutkimuksia, joissa on mahdollista selvittää esimerkiksi maakuntatasolla mitä ongelmia suunnitelmien tekemisessä on tai onko koettu ulkopuolinen asiantuntija-apu taloudellisesti järkeväksi vaihtoehdoksi.

Turvallisuuden vuosikello on erilainen palvelumuoto. Jatkotutkimuksena voisi selvittää, min-kälaisiin organisaatioihin se soveltuu. Lisäksi ovatko asiakkaat osanneet hyödyntää vuosikellon vahvuutta laajana ja monipuolisena kalenterina.

Kun miettii erilaisen turvallisuusmateriaalin tuottamista, missä pääpaino on asiakkaan itsensä tekemässä työssä, olisi erittäin kiinnostava nähdä tulevaisuuteen parin vuoden päähän millä tavalla palvelu otetaan vastaan. Onko hektinen työelämä vaikuttanut siihen, että ostetaan valmiit suunnitelmat koska ne lain mukaan on oltava. Vai onko ymmärretty, että tekemällä itse ja kysymällä rohkeasti asiantuntijalta neuvoa, on voitu sisäistää turvallisuusajattelua, joka ennakoinnilla ja riskienarvioinnilla säästää kustannuksissa sekä perusteellisella suunnittelulla auttaa toimintaa jatkumaan onnettomuustilanteen jälkeen.

Lähteet

Painetut

Berkun, S. 2006. Projektinhallinnan Taito. Suomentaja Holttinen J. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Chan, K. & Mauborgne, R. 2015. Sinisen meren strategia. 8. painos. Helsinki. Talentum.

Forsberg, K., Mooz, H., & Cotterman, H. 2003. Projektin hallinta- Malli kaupalliseen ja tekniseen menestykseen. Suomentaja Arola J. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Harisalo, R. 2021. Organisaatioteoriat. 2. painos. EU: Tietosanoma.

Hiltunen, A. 2011. Johtamisen taito. 3. painos. SanomaPro Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Paasivaara, L. 2010. Itsensä kokoinen johtaja- itsetuntemus työyhteisön voimavarana. Hämeenlinna: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valpola, A. 2021. Toimiva johtoryhmä. Viro: Meedia Zone.

Vilkku, H. 2021. Tutki ja Kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Sähköiset

Business Model Canvas-pohja. 2022. Duunitori. Viitattu 16.08.2022. <https://duunitori.fi/tyoelama/yrittajanopas/ideasta-liiketoiminnaksi/liiketoimintasuunnitelma-bmc>

Duunitori. Yrittäjän opas. Business model canvass-mallipohja. Viitattu 09.10.2022. <https://duunitori.fi/tyoelama/yrittajanopas/ideasta-liiketoiminnaksi/liiketoimintasuunnitelma-bmc>

Fener, T. & Cevik, T. 2015. Leadership in Crisis Management: Separation of Leadership and Executive Concepts. Viitattu 18.09.2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115008175>

Grunnan, T. & Frdheim, H. 2017. Planning and conducting crisis management exercises for decision-making: the do's and don'ts. Viitattu 18.09.2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2193943821000728>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta. Viitattu 15.7.2022 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_63+2022.aspx

Hassel, H. & Cedergren, A. 2022. Using Action Design Research for Developing and Implementing a Method for Risk Assessment and Continuity Management. Viitattu 02.10.2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753522000674>

Hon-leung Wong, K. & Xie, D. 2014. Fire Safety Management Strategy of Complex Developments. Viitattu 15.08.2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705814004779>

Innokylä. 2022. Viitattu 18.08.2022. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/business-model-canvas>

Kodur, V.; Kumar, P. & Rafi, M. 2019. Fire hazard in buildings: review, assessment and strategies for improving fire safety. Viitattu 21.07.2022. <https://www.joe.uobaghdad.edu.iq/index.php/main/article/view/1584>

Nilson, F. & Bonander, C. 2019. Household Fire Protection Practices in Relation to Socio-demographic Characteristics: Evidence from a Swedish National Survey. Viitattu 22.07.2022. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10694-019-00921-w>

Pelastuslaki 379/2011. Viitattu 26.04.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Pelastustoimen taskutilasto 2016-2020. 2022. Pelastusopiston julkaisu. Viitattu 17.08.2022.

Pronto. Viitattu 25.7.2022. <https://prontonet.fi/Pronto3/online1/Tp215.htm>

Suomen Riskienhallintayhdistys. PK-RH-riskienhallinta. Viitattu 12.08.2022. <https://pk-rh.fi/tools/swot.html>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 20220. Viitattu 17.8.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/tapaturmien-ehkaisy/tapaturmat-suomessa/palokuolemat>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print. Viitattu 09.10.2022. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100802>

Turvallisuuskomitea. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2017. Viitattu 01.05.2022.

Tutkimustieteellinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Viitattu 08.10.2022.

Valmiuslaki. Viitattu 28.04.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta. Viitattu 15.7.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110407>

Vardarlier, P. 2016. Strategic Approach to Human Resources Management During Crisis. Viitattu 05.09.2022. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816315919>

Julkaisemattomat

Kunnan hallintojohtajan sähköpostihaastattelu 25.04.2022

Kunnan kunnanjohtajan sähköpostihaastattelu 22.04.2022

Kunnan sivistysjohtajan sähköpostihaastattelu 25.04.2022

Kunnan teknisen johtajan sähköpostihaastattelu 20.04.2022

Puhakainen, P. 2022. Laurea-ammattikorkeakoulu. Luentomateriaali.

Kuviot

Kuvio 1: Punaisen ja sinisen meren strategian eroavaisuudet.....	17
Kuvio 2: Oppimistapahtuma (Paane-Tiainen 2000, 51).....	24
Kuvio 3: Oppijatyyppit (Rogers 2004, 37-38).	25
Kuvio 4: Business Model Canvas (Duunitori).....	33
Kuvio 5: SWOT-analyysi	35
Kuvio 6: Turvallisuusmateriaalin sisältö	37

Liitteet

Liite 1: Toiminnan jatkuvuuden varmistamisen kysymykset.....	48
Liite 2: Turvallisuuden vuosikellon kysymykset	49

Liite 1: Toiminnan jatkuvuuden varmistamisen kysymykset

Johtoryhmä:

1. Mikä on roolisi kunnan johtoryhmän jäsenenä tällaisessa tilanteessa? Viestintä, viranomaisyhteistyö ym....?
2. Onko kunnalla olemassa suunnitelmaa, jossa joku kyseisistä rakennuksista on korvattu jollain muulla rakennuksella? Tai jos rakennus joudutaan ottamaan välittömästi pois käytöstä?
3. Onko olemassa valmista rakennusta, jossa toiminta voidaan jatkaa?

Sivistyspalvelut:

1. Mikä on roolisi tällaisessa tilanteessa? Viestintä, viranomaisyhteistyö, sijoituspaikka ym....?
2. Onko kunnalla olemassa suunnitelmaa, jossa joku kyseisistä rakennuksista on korvattu jollain muulla rakennuksella? Tai jos rakennus joudutaan ottamaan välittömästi pois käytöstä?
3. Onko olemassa valmista rakennusta, jossa toiminta voidaan jatkaa?
4. Asettaako toiminta (päiväkoti tai koulu) jotain erityisiä vaatimuksia rakennukselle? Esim. henkilömäärän osalta ilmanvaihto, nukkumapaikat, wc-tilat, piha?

Liite 2: Turvallisuuden vuosikellon kysymykset

1. Onko kunnalla olemassa tällä hetkellä mitään vuosikelloa? Onko sivistyspalveluilla, terveydenhuollolla tai esimerkiksi infralla omia vuosikelloja?
2. Olisiko tarve yhteiselle vuosikellolle, missä olisi kaikki kunnan turvallisuuteen liittyvät asiat? Vai jokaiselle toimialalle omansa?
3. Onko nyt jotain mitä tehdään tietyn ajankohdan mukaan? Viranomaistarkastukset, palotarkastus, työsuojelu, muita? Sisäiset tarkastukset, mitä nämä ovat?
4. Mitkä koetaan ongelmakohdiksi ajatellen turvallisuusasioita?
5. Onko käytössä minkälaisia viestintäkanavia eli olisiko valmis vuosikello paperilla, pilvessä, Teamsin tiedostoissa?
6. Jotain toiveita tarpeista?